Dit blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel O. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR. . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TEL. 14519. POSTGIRO 114574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 14519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 14519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 11987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

Resident J. van Gigh †.

De heer J. van Gigh, resident van Semarang, die tijdens een conferentie ten Paleize van den Landvoogd plotseling ongesteld was geworden, is den 13en dezer te Weltevreden op den leeftijd van 47 jaar overleden.

Aneta seint dat het stoffelijk overschot den 14en onder zeer groote belangstelling ter aarde is besteld. Er waren vier volgkoetsen met bloemen. In den stoet bevonden zich een vertegenwoordiger van den landvoogd, talrijke autoriteiten, ook uit Semarang.

Aan de groeve huldigde de directeur B. B., de heer Hillen, het karakter en de verdiensten van den ontslapene.

Assistent-resident de Clercq Zubli sprak namens de bestuursambtenaren van het gewest, de regent van Semarang namens de inlandsche ambtenaren van den Gewestelijken Raad, burgemeester de Iongh namens de gemeente Semarang, de hoofdcommissaris Ruempol namens de politie en de resident van Batavia namens het gansche bestuurscorps. Hij stelde den ontslapene ten voorbeeld aan de jongeren.

De heer van der Marel dankte ten slotte voor de betoonde deelneming.

Omtrent de loopbaan van den overledene, wiens verdiensten indertijd de Regeering erkende door een benoeming tot Officier in de orde van Oranje-Nassau, meldt het Haagsche Aneta-kantoor het navolgende:

De heer van Gigh werd op 25 December 1876 te Gorinchem geboren. In 1897 werd hij ter beschikking gesteld van den Directeur van het B.B. en tijdelijk toegevoegd aan den hoofdinspecteur van de suiker- en rijstcultuur. In 1901 volgde zijn benoeming tot aspirant-controleur en in 1903 die tot controleur, waarna hij werkzaam werd gesteld in Pekalongan. In 1907 werd hij benoemd tot secretaris van Batavia. Tijdens zijn verlof, in 1912, volgde hij een cursus aan de Ned.-Ind. Bestuursacademie, en werd na zijn terugkeer in 1913 opnieuw benoemd tot secretaris van Batavia. In 1917 volgde zijne benoeming tot ass.-resident van Poerwokerto en in 1918 tot ass.-resident voor de politie te Semarang. Na terugkeer van verlof, in 1922, is hij ter beschikking gesteld van den Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming. In 1922 is hij benoemd tot resident van Semarang.

Over den vliegtocht Holland-Indië.

(Een persgesprek met verkeerspiloot Van der Hoop).

1 October a.s. ondernemen drie mannen van naam uit onze nationale luchtvaartwereld den grooten vliegtocht Holland—Indië met Fokker's nieuwste verkeersmachine, verkeersvlieger A. N. J. Thomassen à Thuessink van der Hoop, eerste luitenant-vlieger H. van Weerden Poelman en mécano P. A. van den Broeke.

Het was met den heer Van der Hoop, dat wij dezer dagen een persgesprek over de Indonesië-vlucht hadden.

Onze eerste vraag gold „iets van de voorgeschiedenis" van den tocht en het antwoord luidde aldus: „In 1919 schreef de Indische Regeering voor één jaar een prijs ad ƒ 10.000 uit voor de eerste vlucht naar Indië. Op dit bedrag werd toen veel critiek uitgeoefend en het gevolg daarvan was, dat de Nederlandsche Regeering eveneens ƒ 10.000 beschikbaar stelde; ook particulieren zegden geldelijken steun toe. De prijs verviel, daar binnen den tijd van een jaar door geen piloot de tocht ondernomen werd. In December '19 vloog Ross Smith naar Australië. Na hem zijn er wel plannen geweest voor een Indië-vlucht van Nederlandsche leger- en marine-officieren, maar deze zijn afgestuit op financiëele bezwaren en op den ...tieken toestand kort na den wereldoorlog. P... kwamen, verdwenen echter even snel als ... gedoken waren. In December '22 kwam Fok... met den F. V, een nieuw verkeerstoestel, ... wel geschikt achtte voor Indië. Ik knoopte ... opinie in het oor, stelde een plan voor een ... vlucht sa...en en stapte daarmede naar den ... Plesman, den administrateur der K. L. M., ... wel voor te vinden was. Generaal Snijders ... zich toen voor de zaak en onder zijn leiding ... de zich een „Comité vliegtocht Nederland— ... van vooraanstaande particulieren. En dat he... voor dezen tocht thans daadwerkelijk ... wordt, dat staat ook in verband met het fe... de Engelschen bezig zijn een luchtvaartlijn ... Engelsch-Indië, zoowel voor luchtschepen als ... vliegtuigen, te onderzoeken. Hun ideaal zo... een volkomen Engelsche lijn naar Engelsch-... Singapore, Engelsch-Borneo en op den duur ... Australië door. In Australië zelf werkt men ... aan de verkeerslijnen, aan een ringlijn om A... lië voor het burgerluchtverkeer en voor eenig... zult u zeker gelezen hebben, dat kolonel Brin... contrôleur der civiele luchtvaart van Austra... 22 dagen de vlucht rond Australië's vastela... bracht heeft, met het doel de mogelijke luch... te inspecteeren. Komt de lijn op Engelsch-In... stand en die rond Australië's vasteland, dan ... voor ons Insulinde van belang den schakel ... men tusschen die beide lijnen; van Nederl... Indië uit kan dan aansluiting gezocht word... de Engelsche lijn aan den eenen en met de A... lische lijn aan den anderen kant. Een andere ... die mede den stoot tot de October-ondernem... geven heeft, is deze, dat de K. L. M. druk ... is het luchtverkeer in Nederlandsch-Indië ... bereiden; concessie is bereids aangevraagd v... exploitatie der route Batavia—Singapore, di... zich voorstelt later uit te breiden met een ... tavia—Soerabaja. Zeker zal deze tocht er ... nen bijdragen de luchtvaart in de tropen meer ... voren te brengen."

De F. VII, waarmede de tocht geschiedt — ... dus met den F. V, die achteraf niet dàt ble... zijn, wat men er van gehoopt had, waarop F... dadelijk besloot tot den bouw van weer een ... verkeerstoestel — de F. VII dan, met welke ... tige machine wij een proefvlucht boven Rot... medemaakten, is een eendekker met dikken ... ten vleugel met het buitengewoon groote sp... 21 Meter en wordt voortbewogen door een ... Royce Eagle IX van 360 P.K., die een vierb... luchtschroef in beweging brengt. De bestur... dubbel; achter den motor is een zitplaats voo... piloten. Het landingsgestel is van bijzonderen ... en de beide wielen hebben afzonderlijke be... bare assen, hetgeen de vering zeer verbete... onderlinge afstand der wielen bedraagt zoo... Meter, hetgeen bij starten en landen der ma... groote stabiliteit geeft. Het aanzetten van den ... geschiedt door een aanzetslinger, zoodat de ... peller niet met de hand aangezet behoeft te w...

De heer Van der Hoop vertelde nog het volg...

„Er is een benzinetank bijgekomen voor 300 ... Nu kan ik tegelijk meevoeren, in in den ... aangebrachte valtanks — tanks, die zonder ... of vacuumstelsel de brandstof naar den motor ... ren — 1020 Liter, ongeveer voldoende voor ... vliegen. Dan kan ik tegelijk 60 Liter olie mee... (het olieverbruik is 2½ Liter per uur). Verde... een extra radiateur bijgekomen, onder aan ... stel gehangen; het koelend oppervlak van ... diateur is daarmede met 50 % vergroot. Be... diateurs — de oude en de nieuwe — zijn af ... ten met jalouziekleppen. Ik heb er proef m... vlogen en het werkt heel bevredigend. In In... voldoende koeling, maar hier in Europa niet ... en dat was nu juist de moeilijkheid in dezen ... 150 K.G. reservedeelen gaan mede: onder...

den motor, cylinders, zuigers, magneten en complete reserveschroef, een vierbladige, twee bladige vinnen eigenlijk, want ook de propel-, die nu op de doos zit, is niet aan één stuk, bestaat uit twee tweebladige schroeven over ar. Levensmiddelen nemen wij mee, in geval noodlandingen, voor 2 à 3 dagen. Compleet het toestel ongeveer 3600 K.G.; het kan tot K.G. belast worden. In de tropen is de draag- evenwel minder, omdat de lucht daar ijler ik kan het toestel dan ook niet zwaarder belas- dan tot ongeveer 3600 K.G. Iets zwaarder is de natuurlijk geworden door den grooteren ben- tank, den extra-radiateur en de reservedeelen; ticuliere bagage gaat zoo min mogelijk mee. De draadlooze blijft thuis; de installatie werkt heel op de lijn naar Londen. Die route — ongeveer K.M. lang — maakt het mogelijk voortdurend contact te zijn òf met „Waalhaven" òf met roydon". Op de Indië-vlucht zijn de étappes wel veel grooter en geen der stations, die ik doe, heeft haast draadlooze. Er is nog geen vol- nde grondorganisatie om nut van de draadlooze hebben. Het apparaat weegt 50 K.G. en daarom ik ook dus maar besloten het thuis te laten. snelheid van den F. VII is een kleine 130 K.M.; er geen wind, dan beteekent dat bij 10 uur vlie- dus 1300 K.M. Gemiddeld reken ik op 112 K.M., heb ik tenminste gevlogen op de lijn naar Lon- heen en weer. Op de vlucht naar Indië heb ik 'n groot deel wind mee in October en de hoog- waarop wij vliegen, is de gewone, ongeveer Meter. Aan het toestel zelf is niets gewijzigd de proefvluchten. Op Londen heeft de machine 130 uur gevlogen — in dit getal is begrepen maal op Parijs en enkele proefvluchten — daar- de motor in revisie gegaan en is een nieuwe motor ingebouwd. Deze is bestemd voor Indië, een Rolls Royce Eagle IX; daarmede heb ik 20 uur logen om de eventueele gebreken er uit te halen. is de machine naar Rotterdam, de motor gaat daar weer uit, wordt nagezien en weer inge- d en draait nog een paar uur proef. Dàn blijft F. VII staan voor Indië."

„En de route?", informeerden wij.

„De velden, waarop wij komen," ging de heer der Hoop voort, „zijn nagenoeg alle van de gelsche „Royal Air Force"; de weerberichten- st is dus goed. October is overigens de goede nd. In Engelsch-Indië heb je den regentijd in zomermaanden Juli en Augustus en in Neder- sch-Indië begint de Westmoesson in November Januari; wij gaan net tusschen die beide door. landingsplaatsen zijn de volgende, noteert u : Amsterdam, Praag, Belgrado, Constantino- Angora, Aleppo, Bagdad, Basra, Bouchir, Ben- Abbas, Chabar, Karachi, Multan, Ambala, Alla- bad, Calcutta, Akyab, Rangoon, Bangkok, Sin- a, Medan, Muntok, Batavia. De totale afstand is kleine 16.000 K.M.; 22 landingen zijn dit. Als er in slagen iederen dag door te vliegen, dan we er dus na 22 dagen. Jammer is het, dat we jachten moeten en nergens even kunnen pleis- en...... Oorspronkelijk was de route anders vast- steld en liep zij niet over Muntok, maar over Pa- ng en luidde het laatste gedeelte van het traject: Angora—Medan, Medan—Padang, Padang—Bata- . Dat komt, omdat oorspronkelijk de bedoeling n het comité was, dat er een tweede veld — eerste veld wordt aangelegd in Medan — aan- legd zou worden bij Padang. De Indische Regee- ring heeft zich echter tot dit laatste niet bereid verklaard. En de afstand Medan—Batavia is te groot om dezen in één „ruk" af te leggen. Gezocht de dus te worden naar een ander bestaand schenstation. Dit werd bij Muntok gevonden. veld, indertijd voor Ross Smith nog aangelegd voor zijn Australië-vlucht, wordt nu weer in orde gebracht. Met het oog op het overvliegen van de straat van Malakka, met de étappe Medan—Muntok immers, is daar een boot van de Indische marine te stationneeren gevraagd. Een telegram, door mij kortelings ontvangen, meldde, dat de genie reeds aan het werk getogen is om de vliegweide van Muntok landingsfähig te maken. Mocht dit werk niet voldoende blijken, dan blijf ik in Medan en wordt er niet naar Batavia doorgevlogen. Zooals gezegd, de tocht vraagt 22 dagen. U denkt misschien: is dat niet lang? Zeker, maar de kwestie van den totalen tijd is aan tal van omstandigheden gebonden. De tijdsduur is onvoordeelig, vooral wat betreft het dóórvliegen. Elken dag kan ik afleggen 1100 K.M., bij 112 K.M. per uur, maar de afstand van veld tot veld is niet steeds 1100 K.M.; soms zal ik na 600 à 700 K.M. al moeten landen. Dat is verlies van tijd en 's nachts kunnen wij niet doorgaan; er kan alleen overdag gevlogen worden. De tijd is momenteel dan ook minder dan dien, welken men op een geregelde luchtlijn gemiddeld maakt. Met vermoeidheid houd ik geen rekening; het toestel heeft dubbele besturing en afwisselend stuurt van Weerden Poelman of ik, en och, op zoo'n vlucht leef je toch op je zenuwen. Van een tegemoet vliegen van luitenant Kengen tot Singora is mij niets bekend. Wel weet ik, dat deze officier per boot naar Singora zal komen en vandaar af in den F. VII mee zal gaan naar het einddoel. Het ligt verder niet in de bedoeling naar Holland terug te vliegen. Practisch is dit reeds onuitvoerbaar, daar een vliegtuigmotor, normaal, na 140 uur vliegen in revisie gaat en Indië biedt weinig gelegenheid tot motorherstel, en dàn de kosten van een retourvlucht. De kosten, daar is nog wel wat van te zeggen. Het comité, dat het toestel van de K. L. M. gekocht heeft, is er, na hard werken, in geslaagd ƒ 80.000 bij elkaar te brengen, het bedrag dat deze tocht zeker vordert; een som, die nog geen premie inhoudt voor hen, die den tocht ondernemen. Uit particuliere bronnen is die ƒ 80.000 er gekomen. De Nederlandsche Regeering gaf niets, de Indische idem; de Nederlandsche zegde moreelen steun toe."

Wij besloten het onderhoud: „Kunt u verwachtingen uitspreken omtrent de weersomstandigheden en omtrent den tocht zelf?"

„Dit — ons hoekje van West-Europa — leeft, wat de luchtvaart aanbelangt, onder den zwaarsten druk. Het weer van hier af tot Constantinopel is vrij veranderlijk, na Europa wordt het constanter. Klein-Azië en Mesopotamië zijn in October volkomen droog. In Mesopotamië regent het trouwens heel weinig; de regenval is daar vrijwel nul. Mesopotamië geeft groote kans op wind mee. In Engelsch-Indië is in October de regentijd voorbij, de droge moesson begint dan. Van Karachi af tot Ambala kans op wind, met overheerschenden Zuidwestenwind. Van Ambala tot Calcutta ongeveer kans op zwakken zijwind. Nederlandsch-Indië het eind van den Oostmoesson, kans op geen regen en zwakken tegenwind. De wind in Indië is dan nog veel geringer dan hier. Statistieken heb ik daarover aangelegd en zoo is dat door mij in graphiek gebracht. En verwachtingen over den tocht zelf? Die kan ik moeilijk uitspreken. Wel wil ik u nog wat van de moeilijkheden zeggen. In de eerste plaats de onvolmaaktheid der velden, dat je met een zwaar belast toestel moet starten. Dat wij gebergten over moeten komt weinig voor; 1300 Meter in Achter-Indië en Klein-Azië is het hoogst. En dan het weer natuurlijk. West-Europa kan slecht weer geven, in Mesopotamië en Perzië is er kans op zandstormen, sterke Noordwestenwinden, die het woestijnzand omhoog jagen; daar kun je niet boven uit, dat gaat duizenden Meters hoog. Achter-Indië, Birma en Siam een kleine kans op cyclonen, vrij onschuldig daar en zeer plaatselijk en niet sterk; zij duren heel kort en zijn meestal vrij gemakkelijk te ontwijken. Wat de bevolking betreft, bij noodlandingen, vooral in Mesopotamië en Perzië, is er kans op een onwelwillende houding en daar doe je met je browning niet veel tegen. Mijn toestel ligt heel goed in de lucht, het is makkelijk

bestuurbaar en het landt heel langzaam, dat is een groot voordeel. Het landingsgestel, de wielen, zijn buitengewoon sterk. De snelheid is niet groot, ongeveer dezelfde als die waarmede de Amerikanen de wereldvlucht maakten; ja, die gingen zelfs nog iets langzamer. Het groote vraagstuk is ten slotte: houdt mijn motor het vol, of niet? Motorpech is natuurlijk nooit uitgesloten; volkomen zekerheid van den motor heb je nooit......"

Zoo sprak de heer Van der Hoop.

En wij drukten hem stevig tot afscheid de hand en zeiden: „Als u terug bent, dan spreken wij elkander nader. Afgesproken? En veel succes — tot Batavia toe!"

Véél succes Van der Hoop. Bereikt „Batavia où l'on s'amuse".

PAUL VAN DER SCHALK.

De Duitsche concessie-aanvragen voor Nieuw-Guinea afgewezen.

Geen uitbreiding van de poenale sanctie.

Naar Aneta-telegrammen melden, deelde de regeering aan den heer Helfferich, optredend namens den Hertog van Mecklenburg, mede, dat er overwegende bezwaren zijn tot verleening van een concessie in Noord- en West-Nieuw-Guinea onder de omschreven voorwaarden.

De overwegingen van de weigering der Nieuw-Guineesche concessie zijn, dat de regeering het ongewenscht acht een maatschappij gedurende 75 jaar in geheel Noord- en West-Nieuw-Guinea het recht te verleenen tot winning van bosch- en zeeproducten, wijl de grootte van het gebied dadelijke exploitatie belemmert en het evenmin wenschelijk is de bevolking toe te laten tot werkovereenkomsten, die poenaal gesanctionneerd zijn, wijl een natuurvolk niet rijp is voor de begrippen van contractueele concessierechten. Tevens kunnen de belangen van den bestaanden handel ernstig worden geschaad. Overigens verzwaren inwendige omstandigheden in Nieuw-Guinea een behoorlijke bestuurscontrôle, waardoor vrijwaring van molest niet kan worden gewaarborgd.

Over deze zeer belangrijke beslissing van den Gouverneur-Generaal, welke ongetwijfeld in breeden kring met groote instemming zal worden begroet, schrijft het „Vaderland" van 12 dezer: Zooals men weet, is deze concessie-aanvrage reeds in de Staten-Generaal ter sprake gebracht, waar er op werd aangedrongen haar niet in te willigen. De Minister van Koloniën was toen niet geneigd zich over deze aangelegenheid uit te laten, zoolang zij nog in overweging was bij de Indische regeering, maar beloofde na herhaalden aandrang, dat de Kamers niet zouden worden gesteld voor een fait accompli. De ongerustheid over een mogelijke verleening van een concessie over zulke uitgebreide gebieden bleef echter voortbestaan. In de zitting van den Volksraad van 16 Juni jl. werd dit onderwerp door den heer Kiès ter sprake gebracht, die o.a. het navolgende zeide:

„Het is ... niet meer dan natuurlijk, dat het Duitsche kapitaal ... en de Duitsche leiders, reeds nu weer uitzien naar mogelijkheden om in de toekomst opnieuw vasten voet te krijgen daar waar die verloren ging door den wereldoorlog. En wie nu een blik op de wereldkaart werpt, zal moeten erkennen dat Nederlandsch Nieuw-Guinea, een grootendeels nog onontgonnen groot gebied, voor hen die plannen voor de wereldpolitiek maken, een van die mogelijkheden is: op en om den grooten Oceaan is vermoedelijk een nieuw stuk wereldgeschiedenis in de maak.

M. d. V. Het staat voor mij vast, dat de groote concessieaanvraag niet uitsluitend een [illegible]delsdoeleinde beoogde. Onder de huidige [illegible]standigheden toch zijn voor de best[illegible] kapitalen tientallen van andere, zekerder [illegible]leggingsmogelijkheden te vinden. En dan [illegible] men een beleggingspoging gaan doen in [illegible] land, waaromtrent alle exploratierapporten [illegible]tuigen van de enorme moeilijkheden, die [illegible]bonden zijn aan het doordringen van [illegible] ruwen gordel, die het betere binnenland [illegible]ringt! Ik acht dat ondenkbaar.

M. d. V. Ik herhaal, ik kan in deze aan[illegible]legenheid niets anders zien dan een gecam[illegible]fleerde poging van Duitsche zijde om [illegible] N. Guinea vasten voet te krijgen voor an[illegible] verder strekkende doeleinden dan het m[illegible] van handelswinsten.

En daarom sta ik afwijzend tegen elke [illegible]vraag van een concessie, die anders dan bi[illegible] beperkten omvang, strenge contrôle en [illegible] heele overzichtelijkheid onzerzijds staat. Hier geldt sterk het gouverner c'est pr[illegible] ook de ruimste kans om via Nieuw-Guin[illegible] internationale kwesties te worden betrok[illegible] behoort absoluut te worden uitgesloten."

Deze woorden, die blijkens de Handelingen [illegible] de volkomen instemming hadden van den [illegible] Talma, den voorzitter van het Suikersyndi[illegible] gaven blijkbaar in het algemeen het gevoelen [illegible] den Volksraad weer.

In zijn antwoord verklaarde de regeeringsge[illegible]tigde, dat deze opmerkingen de volle aan[illegible] hadden van de regeering. Blijkens de overweg[illegible] heeft de Indische regeering zich inderdaad op [illegible] standpunt gesteld, dat een concessie voor [illegible] dergelijk groot, moeilijk toegankelijk gebied [illegible] onvoldoende bestuurscontrôle en een natuur[illegible]king, die uitteraard in de concessionarissen [illegible] eigenlijke bestuur van het gebied zou zien, niet [illegible] gelaten kon worden.

Daaraan is bovendien nog deze belangrijke [illegible]slissing verbonden, nl. dat de poenale sanctie [illegible] tot Nieuw-Guinea zal worden uitgebreid. Men [illegible] over de tijdelijke handhaving van de poe[illegible] sanctie in een gebied als Sumatra's Oostkust, [illegible] zij eenmaal is ingevoerd, denken hoe men wil, [illegible] deze strafbedreiging tegen het niet-naleven [illegible] arbeidsovereenkomsten niet verder wordt [illegible]breid, is zeker toe te juichen. De beslissing van [illegible] Tweede Kamer, die blijk gaf de bezwaren tegen [illegible] poenale sanctie in het algemeen te onderschrij[illegible] zal hier wel niet zonder invloed zijn gebleven.

In elk geval is een vreemde vestiging op gr[illegible] schaal in een nog onontgonnen gebied voorko[illegible] en daarmede een gevaar voor de rustige ontwik[illegible]ling van Indië weggenomen.

Het vreemde kapitaal is natuurlijk welkom, [illegible] het op de gewone wijze mede wil werken aan [illegible] ontginning van Indië's rijkdommen. Maar van [illegible] groote belangstelling met politieke beteekenis [illegible] Indische regeering terecht niet gediend!

Kunst, Kunstnijverheid en Huisv[illegible]

Voordracht over de Dajaks en hun Kunstnijverhe[illegible]

De voordracht met lichtbeelden over de *Dajaks [illegible] hunne kunstnijverheid*, welke de heer H. A. Bou[illegible] voor „Boeatan" zal houden, zal *niet* plaats hebben [illegible] Vrijdag 19, doch op *Zaterdag 20 dezer*, des avonds [illegible] *8 ure in Heulstraat 19.* Toegangskaarten zijn aldaar [illegible] verkrijgen tegen *f* 0.25, elken werkdag tusschen [illegible] 6 uur en, voor zoover er nog plaats is, ook op [illegible] avond zelf.

Van deze zeldzame gelegenheid om, tusschen de t[illegible] toongestelde West-Borneosche kunstvoorwerpen [illegible]ten, veel wetenswaardigs omtrent dat interessante [illegible] en volk te hooren van iemand, die er jarenlang [illegible] werkt heeft, zal zeker gretig gebruik worden gem[illegible]

Crisis in de Batikindustrie.

Schreven wij voor-verleden week, naar aanleiding [illegible] een onlangs door „Boeatan" ontvangen bezending [illegible]

...onder mooi batikwerk uit de Vrouwengevangenis van ...marang, dat dit Javaansche handwerk opbeuring ...rd noodig heeft, dan gold dit niet zoozeer deze ...unst als huisvlijt, dan wel de batik-industrie, d.w.z. het ...p-werk, dat op groote schaal (op vele batikkerijen, ...ooral in Solo en Djocdja) wordt gemaakt, doch in den ...atsten tijd sterk aan het verminderen is.

De Jogjasche correspondent van de *Locomotief* schrijft „een industrieele crisis in de Vorstenlanden in ...e batikindustrie, nog korten tijd geleden een bron van ...elvaart voor menig gezin en thans in zoo deplorabelen ...estand verkeerend, dat het bestuur hieraan ernstige ...andacht wijdde, de oorzaken van de inzinking naging ...n maatregelen overwoog om zoo mogelijk het in nood ...erkeerende bedrijf te steunen en weer op te heffen."

* * *

In *Mataram*, het dagblad van Zuid- en Midden-Java, ...en wij, dat onlangs een zeer belangrijke nota over ...e oorzaken van den achteruitgang van de Batik-...dustrie en de te treffen maatregelen in het belang ...n dit bedrijf, is opgesteld door den controleur Kota ...n Djocdja.

Dit blad schrijft:

„Zeer belangrijk noemen wij deze nota, omdat het algemeen bekend is, dat de Djokjasche batikkerijen sterk zijn achteruitgegaan, en wel in die mate, dat verschillende groothandelaars thans vrijwel niets meer omzetten, doch het niet bekend is, dat er b.v. in 1920 door 320 batikkerijen werk verschaft werd aan 3795 personen, waarbij de prijzen der vervaardigde goederen zijn teruggeloopen in hetzelfde tijdvak van *f* 72.50 voor 20 stuks (1 kodi) sarongs tot *f* 48.—, voor kains van *f* 95.— tot *f* 60.— enz. Bij een dergelijk „down" zijn van een bedrijf, verdient het zeker alle waardeering, dat een bestuursambtenaar aandacht besteed aan de oorzaken van dien achteruitgang en tracht na te gaan of er ook wellicht van bestuurszijde iets valt te doen tot verbetering daarvan. Als zoodanig is de nota dan ook een zeer verdienstelijk stuk werk."

De nota, welke in het blad werd overgenomen, wijst ...p verschillende oorzaken, welke leiden tot een snellen

...teruitgang van het bedrijf. Als een der voornaam-...n kan zeer zeker gelden de over het algemeen ver-...derde koopkracht der bevolking, welke tot een be-...kten omzet aanleiding gaf.

Voor een ander deel houden moeilijkheden der ...kindustrie in de Vorstenlanden verband met het ..., dat een deel van het batikbedrijf zich verlegde ...r Toelang Agoeng, waar men zich voor Oost-Java ...vrij belangrijken omzet wist te verwerven.

Behalve een verminderd afzetgebied in Oost-Java ...de ook een verminderde omzet in de Preanger, ...r het Midden-Javasche batikwerk een poos is ge-...st, doch ten slotte weer verdrongen is door de batik ...alongan, welke daar blijkbaar om zijn kleuriger ...even meer in trek is en die een tijdelijk verloren ...ats weer heroverde.

Ten slotte is de sterke schommeling van de prijzen ...r grondstoffen mede een oorzaak geweest, dat der ...kindustrie in de Vorstenlanden een ernstige slag ...rd toegebracht.

De stichting van een afdeelingsbank ter hoofdplaats ...gjakarta wordt krachtig bepleit *). Daarnaast zou ...len worden gestreefd naar coöperatie van den ...othandel in batiks, welke ten doel zou moeten heb-...n de opvoering en het zoeken van afzetgebied voor ...t batikwerk, aangezien de Inlandsche handelaren ...voor zich zelf niet kapitaalkrachtig genoeg zijn en ...vendien ook den weg niet weten om b.v. zaken met ... buitenbezittingen te doen.

Het vraagstuk heeft thans gelukkig de volle aandacht ...n het bestuur.

* * *

Ook het *Java-Instituut* heeft terecht zijn aandacht ge-...stigd op de vraag: wat in het belang der Javaansche ...batikkunst zou kunnen worden gedaan?

Zoo lezen wij in het verslag over het jaar 1923:

„Het bestuur besloot tot het organiseeren van een *reizende batiktentoonstelling*. Deze tentoonstelling, oorspronkelijk slechts een verzameling van Djokjasch batikwerk, door het kringbestuur van Djocja bijeengebracht, en nadien uitgebreid met een collectie uit Solo, Cheribon en Preanger Regentschappen, werd tentoongesteld te Bandoeng, Weltevreden, Semarang, Solo en Djocja."

Het tentoonstellen van een dergelijke uitgezochte verzameling zal zeker veel bij kunnen dragen tot het opwekken van meerdere belangstelling voor het eenig mooie, van ouds alleen op Java inheemsche procédé van wasteekening, als middel tot kleuruitsparing, waarmede zulke wonderschoone kunststukken op dit gebied zijn en nog worden vervaardigd.

Het toenemend aannemen der Europeesche kleederdracht onder de meer gegoede Javanen is zeker ook niet bevorderlijk voor de batikkunst. In verband hiermede wijzen wij op in '23 door datzelfde Java-Instituut uitgeschreven prijsvraag betreffende de al of niet wenschelijkheid der Westersche kleederdracht voor de Inlanders en een antwoord daarop van den heer Nata Asmara, hoofd der tweede klasse Inl. School te Malang, in het Hollandsch vertaald, weergegeven in No. 2 van den 4en Jaargang van het tijdschrift *Djawa*, waarin o.a. wordt beweerd:

„De Westersche kleederdracht is zeer goed voor de Javanen op grond van de ondervolgende redenen:

Zij is *sterker* dan de Inlandsche en slijt dus niet zoo gauw als de Javaansche kleederdracht. Wordt zij vuil, dan kan men die laten bleeken. Ik heb zelf ondervonden, dat de Europeesche kleeren veel sterker zijn dan de Inlandsche. Toen ik in 1916 mijn eerste betrekking bekleedde, had ik me vijf stel Europeesche pakken en twee paar schoenen aangeschaft. In den tijd van drie jaren kon ik die gebruiken; alles was nog sterk genoeg, alleen de schoenen waren een beetje versleten. In het vierde jaar begon de rand van de boorden en de mouwen van mijn jassen te rafelen. De broeken waren echter nog altijd goed. Hieruit volgt, dat de Europeesche kleeren minstens drie jaar kunnen worden gedragen. Draagt men Javaansche kleeren, dan moet men voor zijn dagelijksche bezigheden op zijn minst vier kains en vier hoofddoeken hebben. Deze kleeren kan men op zijn hoogst in den tijd van twee jaren dragen. In het derde jaar zien zij er versleten uit, een bewijs, dat de Javaansche kleeren niet zoo lang mee kunnen als de Europeesche."

Wellicht ziet echter deze Javaansche beoordeelaar eerder de fouten aan zijn nationale, dan aan de hem natuurlijk ongewone Westersche kleeding.

Verder wordt uitgerekend, dat de Westersche dracht ook goedkooper is, voor ieder pak ongeveer *f* 5.20 uitspaart, dat zij eenvoudiger en gemakkelijker is voor den hedendaagschen arbeid, o.a. voor politie-agenten!

Eigenaardig doet het aan van een Javaan te lezen:

„De Westersche kleeren maken, dat men een gevoel van eigenwaarde krijgt. Ik heb van sommige Javanen hooren zeggen, dat de ouderwetsche manieren der Inlanders, evenals hurken en *sembah* maken, niet meer in hun smaak vallen, omdat die beleefdheidsvorm niet met den tegenwoordigen tijd strookt. Ik zelf vind het hurken niet zoo erg, wanneer dat geschiedt niet in tegenwoordigheid van andere rassen. Doch het stuit mij tegen de borst, wanneer de Javaan voor zijn meerdere hurkt in tegenwoordigheid b.v. van Europeanen en Chineezen. Het maakt een slechten indruk op de vreemdelingen en ook op de ontwikkelde Inlanders zelf. Is de Javaan in het Europeesch gekleed, dan gaat die af te keuren gewoonte, evenals hurken, van zelf weg, met het gevolg, dat 't Javaansche volk, gelijk men zegt, van den strengen beleefdheidsvorm bevrijd is."

En eveneens de slotopmerking:

„Gezien de opgesomde voordeelen en met het oog op den vooruitgang van het Javaansche volk meen ik, dat het aan te bevelen is, dat de Javanen de Westersche kleederdracht in gebruik zullen nemen, terwijl de vrouwen haar nationale dracht onveranderd laten, daar dameskleeding voor Javaansche vrouwen niet practisch is en haar niet goed kleedt."

Naar onze meening maken juist de hoogstbeschaafde Javaansche beleefdheidsvormen op de Europeanen een bizonder gunstigen indruk, worden zij om hunne harmonische bevalligheid ook uit aesthetisch oogpunt bewonderd.

En een ieder, die eenig kunstgevoel heeft, zal vinden, dat de Oostersche dracht niet alleen de Javaansche vrouw, maar ook den Javaanschen man beter kleedt.

*) Resident Jonquière voelde niet veel voor een dergelijke instelling. ...r resident Dingemans, zal deze echter binnenkort tot stand worden ...cht. Red.

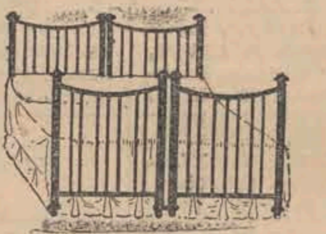

Dankbetuiging.

Ondergeteekende betuigt hiermede zijn **hartelijken dank** aan **Dr. J. F. v. d. POORTEN, Nobelstraat 1a, 's-Gravenhage**, voor de **wonderlijke genezing** van zijn kwaal **gal- en niersteen**. In 3 dagen was ik 71 steenen kwijt geraakt en ben nu volkomen genezen.

D. BUSSELDOFF,
Terneuzen.

Beiden zien zij op hun mooist en deftigst in hun artistiek gebatikte kleedingstukken en het daarbij passende. Dan vormen zij een harmonisch geheel, ook met de hen omringende natuur. Het zou juist getuigen van een gepast gevoel van eigenwaarde, als zij zich beiden, man en vrouw, te hoog achten om daarvan afstand te doen ter wille van een veel minderwaardiger kleedij, uit een geheel andere luchtstreek afkomstig en die, omdat zij niet past bij persoon en omgeving, zooals trouwens ook bij Chineezen en Japanners het geval is, altijd op den Europeaan een eenigszins belachelijken indruk maakt, terwijl de nationaal Oostersche dracht niet anders dan bewondering wekt.

Gelukkig denken velen der hoogststaande Javanen er eveneens zoo over en behouden hun eigen fraaie dracht. Moge hun voorbeeld gewaardeerd worden en de westersche kleederdracht steeds minder navolging vinden onder de Javanen, ook in het belang hunner onvolprezen batikkunst.

Van Week tot Week.

9—15 SEPTEMBER.

Dr. H. F. R. Hubrecht. Maandag 15 dezer bereikte Dr. H. F. R. Hubrecht te Amsterdam, o.m. voorzitter van den Raad van Beheer der Kon. Ver. het Koloniaal Instituut, zijn 80ste levensjaar. Verschillende dagbladen wijdden waardeerende woorden aan zijne groote verdiensten in het algemeen; het Vaderland (van 13 dezer) schetste zijn beteekenis als politieke figuur.

Legercommandant in Ned.-Indië. Bij Kon. Besluit is aan den luitenant-generaal, commandant van het leger en hoofd van het departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië, F. J. Kroesen, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit den militairen dienst, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hem aan den lande bewezen; en is benoemd tot luitenant-generaal, commandant van het leger en hoofd van het departement van Oorlog in Ned.-Indië de adjudant in buitengewonen dienst van de Koningin, generaal-majoor, chef van den generalen staf van voormeld leger, K. F. E. Gerth van Wijk.

Gedenkteeken voor wijlen J. T. Cremer. Te Medan gaat men een gedenkteeken oprichten voor wijlen den heer J. T. Cremer. De Deli-planters hebben voor dit doel reeds ƒ 12.000 bij elkaar gebracht.

Het eiland Miangas. Naar de Ind. Cour. verneemt, zal binnenkort een scheidsgerecht ingesteld worden om te beslissen over het bezitsrecht op het eiland Miangas ten Noorden van de Minahassa.

De Vereenigde Staten van Amerika handhaven hun recht daarop, terwijl de Nederlandsche Regeering haar standpunt heeft uiteengezet in het Oranjeboek 1915.

De Roomsch-Katholieke Missie op Bali. Het Soer. Hbl. meldt: In verband met de kwestie der toelating van de missie op Bali zullen de directeur van onderwijs, de heer van der Meulen en Dr. Schrieke Bali bezoeken, waar de resident reeds diverse bijeenkomsten van hoofden arrangeert.

De Salarisvoorstellen. De Indische leden van de deputatie van het Verbond van Landsdienaren, de heeren Donanier en Vorderman, de voorzitter van den Spoorbond, de heer Rooyackers, gaan 17 September per Slamat naar Nederland. De deputatie wordt aangevuld met de leden van den Postbond, de heeren Van Brakel en Van Crefeld en den administrateur van O. A. R., den heer Meulemans; voor het personeel van de gouvernementsmarine gaat de heer Ykema mee. Het doel is uitstel te krijgen van de invoering van de salarisvoorstellen en de salariscommissie in de gelegenheid te stellen de overgangsbepalingen volledig uit te werken, na nader overleg met de vakvereenigingen. (Aneta, 8 Sept.).

Rietbranden-statistiek. Het algemeen syndicaat van suikerfabrikanten in Ned.-Indië geeft een statistiek van het aantal rietbranden in het departement Kediri. Daaruit blijkt, dat er bij de 14 fabrieken in totaal van April tot en met Juli geweest zijn 30 branden, over een oppervlakte van 53.065½ bouws. Het totaal van verleden jaar bedroeg 24, bij een oppervlak van 16.467 bouws.

Aneta seinde 11 Sept. Het aantal rietbranden in de afd. Probolinggo bedroeg tot 31 Aug. 51. Er zijn totaal 128 bouws verbrand.

Boedi Oetomo en Padvinderij. Naar de „Loc." [ver]neemt, is het hoofdbestuur van Boedi Oetomo [voor]nemens een organisatie van Javaansche padv[inders] voor geheel Java in het leven te roepen. [In het] voorbereidingcomité nemen o.m. zitting de [heeren] Josowidagdo, leider van de Javaansche P[advin]ders-Organisatie van den Mangkoenegaran, d[e heer] Doslan, onderwijzer van de Neutrale Java[ansche] Jongensschool te Jogja en leider van de J[avaan]sche Jogjasche Padvinders.

J. C. van Hasselt †. In den ouderdom van 74 jaar [is te] Ginneken overleden de heer J. C. van H[asselt], oud-assistent-resident.

Pokken te Soerabaja. Het „Soer. Hbl." schreef [..] Augustus: In de laatste zeven dagen kwam[en te] Soerabaja 29 gevallen van pokken voor, w[aarvan] 20 een doodelijken afloop hadden. Daar de [ziekte] beschouwd wordt epidemisch te zijn, is d[e stad] wegens pokken besmet verklaard.

Gemeenschappelijke Billiton-Maatschappij. Op 9 [..] heeft de oprichting, door den Minister van [Kolo]niën gezamenlijk met de Billiton Mij., plaats [gehad] van de Gemeenschappelijke Mijnbouw-Mij. [..] In den Raad van Beheer zijn benoemd door [den] Minister: de heeren ir. H. A. van IJsselstein, [oud-]minister van Landbouw, die tevens als voo[rzitter] is aangewezen, A. W. P. Weijerman, tot [dusver] regeeringscommissaris bij de Billiton-Mij. [hier te] lande en ir. A. Groothoff, tot dusver reg[eerings]commissaris bij die Maatschappij in Indië; [door] de Billiton Maatschappij: hun president-co[mmissa]ris mr. L. P. M. H. baron Michiels van Ver[duynen] en hun oud-directeur ir. W. de Jongh Dz.

De Sultan van Deli †. Een Aneta-telegr. van 9 [..] meldt, dat de Sultan van Deli is overleden. (Ma'amoen al Rasjid Perkasa Alam Sja[h] [werd] 7 Dec. 1876 in zijn waardigheid van Sult[an van] Deli benoemd en regeerde dus bijna een [halve] eeuw. De overledene was Commandeur d[er orde] van Oranje Nassau en Ridder der orde v[an den] Nederlandschen Leeuw.

De Technische Hoogeschool en de Rechts Hoog[eschool]. De Regeering heeft bepaald, dat 18 Octo[ber de] Technische Hoogeschool zal worden geop[end en] de Rechts Hoogeschool den 28sten van die[n..]

Luchtvaartafdeeling. De luchtvaartafdeeling word[t in] 1926 waarschijnlijk uitgebreid met 33 radiote[legra]fisten, 20 Fokkertoestellen en 15 Havilands. [(Ane]ta, 9 Sept.).

Ontploffing in een steenkolenmijn. Blijkens [Aneta-]telegr. van 9, 10 en 11 Sept. had in een steen[kolen]mijn op Poeloe Laoet een ontploffing plaats, w[aarbij] 62 Inlanders zijn gedood en 5 gewond wer[den. De] materieele schade is gering. Het hoofd v[an de] mijninspectie, de heer Van der Ploeg, vertr[ok van] Bandoeng naar Poeloe Laoet tot het instellen [van] een onderzoek.

Tegen gemeentelijke belastingdienst. Eenige dui[zenden] Europeesche, Chineesche, Arabische en Inlan[dsche] Batavianen hebben in optocht aan het Gem[eente]bestuur een petitie aangeboden, verzoeke[nde om] afschaffing van den gemeentelijken belasting[dienst] en om de gemeentebelasting te laten innen [door] den gouvernementsdienst. (Aneta, 9 Sept.).

Huisvesting politie Soerabaja. De verbouwde art[illerie-]constructiewinkel te Soerabaja is bestemd [voor] kazerneering van 160 politiegezinnen, waard[oor de] agenten aan communistische invloeden in de [kam]pongs onttrokken worden.

Mr. Th. C. Gevers †. Te Sydney (Australië) is ov[erleden] Jhr. Mr. Th. C. Gevers, oud-lid van den Ra[ad van] Justitie te Soerabaja.

Natuurwetenschappelijk Congres. Het derde N[e]disch Natuurwetenschappelijk Congres wor[dt ge]houden te Buitenzorg, van 25—28 Septem[ber].

Ter dood veroordeeld. Het vonnis van de rechtb[ank te] Soerabaja bekrachtigd. Het Hooggerechtsh[of be]krachtigde het doodvonnis, gewezen tegen [..] (Aneta, 12 Sept.).

Huldiging van de nagedachtenis van Generaal [van] Heutsz. Naar men ons mededeelt, heeft zich [hier] te lande een commissie gevormd tot huldig[ing van] de nagedachtenis van generaal J. B. van [Heutsz,] waarvan Prins Hendrik het eere-voorzitt[erschap] heeft aanvaard.

Het uitvoerend comité is samengesteld [uit de] volgende heeren: A. W. F. Idenburg, voo[rzitter;] C. G. Vattier Kraane, secretaris; W. C. B[..]ker, penningmeester; F. M. L. Baron van [..]

J. B. v. d. Houven van Oordt, dr. J. C. Koningsberger, mr. dr. M. S. Koster, mr. W. Suermondt Lzn., H. N. A. Swart, Th. J. Veltman.

De commissie stelt zich voor een eere-comité te vormen uit de regeerings-, handels- en industriekringen.

Het secretariaat is gevestigd Heerengracht 548, Amsterdam.

Werk van Willy Sluiter. Bij Buffa te Amsterdam wordt tot October een tentoonstelling gehouden van Indisch werk door Willy Sluiter.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Communistische actie (vervolg).

Aan *de Noordkust van Midden-Java,* vooral in *het Cheribonsche,* toont de in *Sarekat Rajat* herdoopte „S. I. Merah" toenemende activiteit. Er worden talrijke vergaderingen gehouden, die druk worden bezocht. Het zijn hoofdzakelijk een aantal gewezen stakers, maar ook anderen, die de leiding voeren; *Radimin* en *Bratanata* zijn de meest bekenden.

In bestuurskringen is men van oordeel, — aldus de *Locomotief* (4 Aug.) — dat deze beweging, snel groeiend, nauwlettend in het oog gehouden moet worden. Men ontveinst zich niet, dat zij vrij snel om zich heen grijpt, dat de vergaderingen talrijker en drukker worden. Bovendien weet de *Sarekat Rajat* door het instituut der z.g. „informatie-bureaux", die men overal aantreft, vooral den kleinen man te bereiken. *Cheribon* met een groote arbeidende bevolking aan de haven, spoorwegen en in de fabrieken, maar men bovendien veel trekkende arbeiders in den landbouw vindt — is voor de Sarekat Rajat een terrein, waar zij zich steeds meer vestigt. Dit is te ernstiger, daar hier het tegenwicht van meer gematigde Inlandsche vereenigingen ontbreekt: men vindt geen afdeelingen van Boedi Oetomo of Pasoendan. Doch ernstiger nog is, dat ook het tegenwicht van den godsdienst ontbreekt. Werd twee jaar geleden nog het eerste Al-Islam-Congres gehouden, thans vindt de gewone „Sarekat Islam", die voorop de leer van den Islam op den voorgrond stelt, de vereeniging van Tjokroaminoto, in het Cheribonsche weinig of geen aanhangers meer. En de *Sarekat Rajat,* ofschoon zij zich ten plattenlande in ietwat Islamietisch kleed steekt, is soms zelfs anti-godsdienstig. Herhaaldelijk betoogen de leiders, dat men aan den Islam niets heeft. Vooral sinds *Bratanata* kort geleden van de Sarekat Islam met al zijn aanhangers naar de eerst bestreden *Sarekat Rajat* overliep, wint deze belangrijk aan aanhang. Inderdaad zal nauwlettend toezicht, vooral in de streken van het Cheribonsche, gewenscht zijn.

Uit *Japara* schrijft men aan de *Locomotief* (4 Aug.), dat een groot aantal lieden van de dessa *Krijan,* in het Japarasche, geweigerd hebben om voor de rondediensten uit te komen en dat zij allen door den landrechter gestraft zijn. Daarbij deed zich het eigenaardige geval voor, dat de eenvoudige dessa-mannen allen hun hechtenisstraf hebben uitgezeten, maar dat de leiders er de voorkeur aan hebben gegeven om boete te betalen, waartoe zij waren veroordeeld, hetgeen begrijpelijkerwijs veel kwaad bloed heeft gezet bij den minderen man, die nu meent door zijn nieuwe leiders voor den gek te zijn gehouden. Gevolg: dat op de S. R.-vergaderingen bijna geen publiek meer komt.

Den 3en Augustus — zoo meldt het *Bat. Nbld.* — werden in *Batavia en Mr. Cornelis* op vier verschillende plaatsen *vergaderingen van de Sarekat Rajat* gehouden. Niet alle waren druk bezocht. Te Mr. Cornelis verschenen slechts dertig menschen. De belangstelling, zoo constateert het blad voorts, gaat hand over hand achteruit.

De heer *Zentgraaff* kent aan hetgeen door diverse sprekers op die *koempoelans* gezegd wordt, op zich zelf weinig waarde toe. Het is — zoo zegt Z. in het *Soer. Hbl.* (7 Aug.) — de opzetting eener tot critisch oordeel ongeschikte menigte door lieden, die minder doordrongen zijn van den geest van communisme, dan wel van een eener campagne tegen het Westen. Daarvoor worden om beurten benut: de Islam, de nationale idee, de communistische dito, de democratische, de socialistische, enz. Het wordt in de hoofden dier lieden, die als leiders fungeeren, een vreeselijk wanordelijk tafereel; allerlei ideeën spoken daarin rond, niet beheerscht door iets, dat lijkt op gezond verstand of geschiktheid tot oordeelen. Het is een politiek ratjetoe. Maar dit neemt niet weg, dat hun uitspraken, hun z.g. theorieën altijd nog goed genoeg zijn voor *home-consumption* in een land, welks bevolking zich niet laat leiden door nuchtere rede, doch goeddeels door instincten. In de Europeesche Pers wordt gelukkig meer en meer gewezen op de consequenties van een samengaan der Inlandsche met de Chineesche communisten. Ook op de vergaderingen te Weltevreden en te Mr. Cornelis waren weer verscheidene Chineezen aanwezig; sinds *Tan Malakka* bij Soen Yat Sen vertoeft, teekent de vriendelijke samenwerking zich gestadig scherper af. Het is een zaak, welker beteekenis niet mag worden onderschat. Vooral het gerucht, dat zeker slag van „revolverjournalisten" in de Chineesche bladen maakt tegen personen, die hen in het oog hebben en houden, is een aanwijzing, dat de overheid en de loyale Europeesche Pers met haar aandacht in de goede richting zijn.

In het *Soer. Hbl.* (6 Aug.) wordt een relaas gegeven van *de communistische actie in Atjeh* vanaf 1916, welke — zoo schrijft de Atjeh-correspondent — aantoont, dat de Atjehbevolking in het geheel niet immuun is voor dergelijke extreme stroomingen en dat de toestanden hier nog steeds van dien aard zijn, dat ze, mits handig geleid, heel wat beroering kunnen teweeg brengen. Schrijver gelooft weliswaar niet, dat er ooit iets uitgebreids kan gebeuren, omdat het bestuur te vast ligt uitgespreid en steeds waakzaam is, doch dergelijke agitatie kan natuurlijk locaal nog wel voorkomen en is uit den aard der zaak ongewenscht. Daarom lijkt het schr. juist, zooals nu tegen de communisten hier is opgetreden. Het is te begrijpen, dat de *N.I.P.,* die vele van haar conservatieve leden af moest staan aan het *I.E.V.,* tracht haar ledental uit te breiden, maar omgekeerd past daar van overheidswege een scherp toezicht op. Juist omdat de *N .I. P.,* die niet alleen voor politieke vrijmaking strijdt, maar ook een nationalistische tint vertoont, hier wordt gepropageerd, is uitbreiding mogelijk. De *P. K. I.* neutraal kepada Allah, zou misschien minder kans van slagen hebben, ook onder de hier gevestigde Menangkabauers. Volle aandacht verdient ook het feit, dat er blijkbaar aan jeugdwerk wordt gedaan, althans plannen in die richting bestaan, iets, dat inderdaad leiden kan tot innerlijke versterking, waarnaar bij voortduring wordt gestreefd.

De *Deli Crt.* (15 Juli) is er van overtuigd, dat het Bestuur in Atjeh onder Gouverneur Hens de gevaren volkomen kent en wel weet hoever het in dezen kan laten gaan. Maar het blad wil er ook de Indische Regeering van doordringen, dat Atjeh ook tegenover het communisme een uitzonderingspositie inneemt en dat het Bestuur daar niet kan toestaan, wat b.v. te Semarang veroorloofd zou kunnen worden. Nu is *Langsa* — zoo besluit het blad — het minst Atjehsche gedeelte van Atjeh en als zoodanig is dit centrum van communisme het minst schadelijke. Maar men zij voorzichtig. Het is niet uitgesloten dat vandaar uit getracht wordt ook overig Atjeh te bewerken, en dat dient tot elken prijs voorkomen. Neemt men ons advies ter harte, dan make men kort en goed ten eenenmale een eind aan alle communistisch gestook in dat Gewest. Wij hier op de Oostkust zijn evenmin gesteld op de nabijheid van een communistische leerschool, vanwaar te een of ander tijd de Oostkust bewerkt zou kunnen worden. Doch dat is een bijkomende omstandigheid, die nooit zoo gevaarlijk kan zijn als het loslaten van communistische propaganda op Atjeh.

De nieuwe vlootwet.

In het *A. I. D.* de *Pr. Bode* (1 Aug.) worden uit het artikel over *de nieuwe vlootwet* in „Vragen des Tijds", van de hand van den gep. overste-ter-zee *Pulman Cramer,* oud-lid der vlootcommissie, eenige couclusies getrokken, „getoetst aan de meeningen van enkele personen, van wie verwacht mag worden, dat zij volledig op de hoogte zijn." Het *Soer. Hbl.* (6 Aug.) onderwerpt deze conclusies aan critiek en vraagt ten slotte:

Hoe zou men de financieele gevolgen van een vlootwet willen of kunnen overzien, wanneer het waar zou zijn, dat er niet onmiddellijk een vlootbasis zou worden aangewezen? Als er wèl een vlootbouw, doch voorloopig geen vlootbasis zou komen, hoe zullen Indië en straks Holland dan kunnen weten, *wat het plan kost?* Zou de Regeering den Volksraad en de Tweede Kamer voor zoo gemakkelijk bij den neus te nemen beschouwen, dat zij „een vlootwet met een steunpunt" zonder meer zouden accepteeren, waardoor zij zich feitelijk verplichten, om na verloop van tijd ook alle bedragen te voteeren, die voor het steunpunt zouden worden aangevraagd?

Neen — antwoordt het *Soer. Hbl.* — Het is o.i. ondenkbaar, dat het voorloopige ontwerp-vlootwet aan Indië een „vlootje zonder basis" bedoelt te geven. De basiskwestie wordt niet op de lange baan geschoven, doch zal wel degelijk in het vlootplan blijken te zijn opgenomen, als... Indië's stem in 't kapittel zal hebben geklonken. Zou dit immers niet geschieden, dan heeft het plan niet de minste kans om door de volksvertegenwoordiging te worden aangenomen. Want de eerste vraag, die zij der Regeering stelt, zal ongetwijfeld luiden: *Welke financieele consequenties legt gij ons op met uw vlootwet zonder een thans, nauwkeurig aangegeven en uitgewerkte vlootbasis?*

In een interview met het *Soer. Hbl.* (6 Aug.) verklaarde de commandant der zeemacht, dat hij zich in geen enkel opzicht kon uitlaten over het nieuwe vlootontwerp. Z. Exc. eindigde het interview met te zeggen: *„Ik kan slechts verklaren, dat ik nog geen enkel argument heb gehoord of weet, dat mij doet inzien, dat de oude vlootwet niet goed zou zijn."*

De Mekka-tocht van den regent van Bandoeng.

Het *Nws. v. d. D. v. N. I.*, de *Java Bode* en het *Bat. Nbl.* vernamen bijzonderheden van den heer *Wiranatakoesoema*, regent van Bandoeng, over zijn reis naar het Heilige Land. Aan het *Bat. Nbl.* (6 Aug.) ontleenen wij het volgende:

Aan boord van de *Soerakarta*, met welk schip de regent de heenreis aanvaardde, hadden de pelgrims het heel goed. Geregeld medisch toezicht, volop eten en drinken, een keurige behandeling door de equipage, die de godsdienstige gevoelens der passagiers eerbiedigde, dit alles maakte de reis tot een pleiziervaart voor de bedevaartgangers. Enkele ligplaatsen aan boord in de benedenruimen waren minder goed, daar in verband met de aanwezigheid van een lading maïs, de temperatuur soms op broeihitte was, terwijl *fans* en een deugdelijke ventilatie ontbraken.

De quarantaine-formaliteiten in Khameran, een paar dagen stoomens van Djeddah verwijderd, en daarna dezelfde — maar minder georganiseerd, wijl bijvoorbeeld een dokter nergens te zien was — op Arabisch grondgebied, dienden geduldig en gelaten te worden gedragen. Maar daarna strekte zich het beloofde land voor de van ongeduld popelende pelgrims uit.

De regent reisde door de woestijn met een koninklijke auto in drie uren naar de Heilige Stad Mekka, waar de overige pelgrims in karavanen per kameel twee dagen en één nacht over reisden, terwijl zij blootstonden aan allerlei gevaren van door Bedouïnen te worden overvallen. Het is op dezen tocht voorgekomen, dat de eerste karavaan door een bende van circa 3000 Bedouïnen werd staande gehouden en beroofd, waarna zij haar tocht mocht voortzetten na betaling van ongeveer f 5.— per pelgrim. De tweede karavaan, wel 40.000 pelgrims omvattend, werd in de woestijn genoodzaakt onverrichterzake terug te keeren. En zoo oefenen deze zwervende Bedouïnenstammen een ware terreur uit in de streek, waar doorheen de weg naar de Heilige graven geleid wordt.

Het aantal pelgrims is in het afgeloopen jaar groot geweest, wijl de passageprijzen der stoomvaartmaatschappijen aanzienlijk gedaald zijn en ook omdat de *Arafat-dag* — dat is de datum, waarop de duizenden pelgrims in de nabijheid van den Djabbal Rachman moeten vertoeven om de preek aan te hooren — op een Vrijdag viel, hetgeen aan dezen eenen bedevaarttocht de beteekenis gaf van zeven andere.

In het Heilige Land konden temperaturen worden waargenomen van 124 tot 133° F., terwijl de kamertemperatuur dikwijls 120° was. Men begrijpt, dat het ondernemen van een pelgrimstocht onder deze omstandigheden allerminst aangenaam is. Daarom zou het zoo aan te bevelen zijn, indien de Indische Regeering er toe zou willen medewerken om te voorkomen, dat zwangere vrouwen en jeugdige kinderen naar Mekka worden meegenomen. De ellende, welke de pelgrims moeten doorstaan, is dikwijls zoo erg, dat alleen de krachtige personen in staat blijken daaraan weerstand te bieden.

De levensstandaard in de Hedjaz is over het algemeen hoog, en vooral in de door pelgrims bezochte streek wordt geprofiteerd van den veelal welgevulden buidel van den bedevaartganger, die op verschillende manieren in den nek gezien wordt.

De verkoop van djimats is een groot kwaad. Bedragen van 300 tot f 500 werden voor djimats grif betaald. Er zijn djimats, die rijkdom waarborgen, andere die den bezitters een lang leven schenken, enz., en de pelgrim neemt graag bij wijze van aandenken zulk een djimat mee naar Java. Kan hij het niet betalen, geen nood, de verkooper neemt genoegen met f 25 en vo met een accept, dat soms maanden daarna ver voor de richtige inning van het geld wordt gedragen door agenten op Java, die vrijwel in alle sa's worden aangetroffen. De regent weet niet tegen dit kwaad — voortspruitend uit een uit Isl tisch oogpunt ongeoorloofd bijgeloof — kan wo opgetreden.

Het ordeteeken, den regent geschonken door ko Hoesein, bestaat uit een zilveren ster, in welks op een ronde, roode geëmailleerde plaat de naam den koning in Arabische letterteekens vermeld waar omheen een gouden lauwerkrans gelegd is, w in een vijf-puntige emaille-ster ligt. Het ordeteeken vervaardigd door een Javaanschen goudsmid, die dert geruimen tijd in Mekka woont en geregeld het „Hof" van koning Hoesein werkt. Het is ru grof afgewerkt.

De regent heeft een dagboek bijgehouden, waaru zijn gegevens putten zal voor een werk in het So neesch over den Hadjz. Hij heeft volop gelege gehad de bedevaart te bestudeeren en meent, door Hadjz te hebben volbracht, dichter tot het volk te gebracht.

Excursies der N.-I. Natuurhistorische Vereeni

Zij, die de laatste jaren *de excursies der N historische Vereeniging* hebben meegemaakt, k met heel wat moois uit Weltevreden's om kennismaken. Wij noemen slechts de Wijnkoo de eilanden in de baai van Batavia en Klein buis, de kloof van den Salak, de Poentjakpas, Tj en de djatibosschen van Tjikampek. De tocht den waterval van Tjianten deed in gezelligheid geen der vorige tochten onder. De *Locomotief* (7 vertelt dat 40 deelnemers in Buitenzorg's he luxueuze autobussen en in auto's den tocht m langs den stijgenden en dalenden weg, met he uitzichten naar den op 19 paal afstands van B zorg gelegen waterval, die zich van de steile helling in een ruime en diepe kom stort. Ver en verkwikt bezocht men daarna het waterkracht van de Tjianten, om vervolgens in den namiddag Buitenzorg en Weltevreden terug te keeren. De v de tocht zal vermoedelijk weer naar een der eil zijn.

Hieraan zij toegevoegd, dat *het secretariaat va hoofdbestuur der Nederlandsch-Indische Natuur sche Vereeniging* gevestigd is: *Tjemaralaan 38, vreden.*

UIT DE INLANDSCHE PERS.

„Een en ander over de zwavel in Ned.-Indië."

II (Slot).

In het jaar 1919 is door den Dienst van het wezen, door middel van boringen, getracht op de h te komen van de aanwezige hoeveelheid zwavel de Kawah Poetih.

Er werden een 250-tal boringen gedaan tot een di van 10 tot 40 M. en men is op die wijze gekome eene taxatie van minstens 400.000 ton aan zwavel.

Op Sicilië, in Japan en in Mexico wordt de z getrokken uit gesteenten en is de daarvoor gepre de arbeid belangrijk aanzienlijker dan die, welk dig is voor het verwerken van dat product uit waterachtige massa.

Het gesteente wordt gestampt en daarna in p op hooge temperatuur gebracht.

Zoodra de hoeveelheid tot ongeveer 1/3 vermin is, neemt men de vuren weg en laat de zwavel do aanwezige verhitte lucht smelten.

Deze wordt daarna opnieuw verhit tot 445° C terwijl de daaruit voortkomende zwaveldampen in besloten ruimte van steen worden opgevangen en gekoeld.

Verzameld en vervolgens gekookt, wordt het pr geperst en in pijpvorm op de markt gebracht.

Deze wijze van zwavelbereiding is natuurlijk geschikt voor de Indische modderige grondstof, minstens 50 pCt. water bevat.

Vóórdat die grondstof zal kunnen worden ver zal zij eerst door de zonnehitte moeten worden droogd om daarna te kunnen worden gekookt, w men dan weer voor de moeilijkheid zal kom staan dat de fijne modderstof aan de zwavel kleven.

In de Amerikaansche stad Louisiana wordt zee zwavel uit den grond gegraven, verder met hulp

stoom gesmolten en gezuiverd en daarna door een pijpleiding naar de plaats van bestemming gebracht.

Die verkregen hoeveelheid handelszwavel is zóó aanzienlijk, dat men kan zeggen, dat zij 2/3 bedraagt van de wereldproductie.

Deze bedroeg in het jaar 1917 680.000 ton, waarvan 350.000 ton kwam uit Amerika en 177.250 ton van Sicilië en het overige gedeelte uit Japan en van elders.

Na de Kawah-Poetih is Telaga Boda de plaats op Java, waar veel zwavel wordt aangetroffen, doch zij is een natuurmonument en zal dus voor exploitatie wel niet spoedig in aanmerking komen.

De berg Papandajan is bekend door zijn Kawah Mas (d.i. de gouden krater).

Van Tjisoeroepan kan men dezen krater te paard of te voet in 2 uren bereiken.

De inheemsche bevolking wist daarvan vroeger partij te trekken en haalde uit den kraterrand het gesteente, waarop bloemvormen van zwavel werden aangetroffen.

De productie was ongeveer 3500 K.G. 's jaars.

In de laatste 20 jaren is er van de zijde van het

publiek herhaaldelijk moeite gedaan om dezen Kawah Mas te exploiteeren en aldaar eene groote zwavelfabriek op te richten, doch de toestemming op de aan de Regeering ingediende verzoeken kon niet worden verleend, op grond van het feit, dat het van zwavel gezuiverde water moet vallen in de Tjiparoegpoeg-rivier, welke de aan hare oevers liggende sawahs van water moet voorzien.

Zwavelhoudend water toch is zeer schadelijk voor de teelt van verschillende Indische landbouwproducten.

Aldus is op het oogenblik in Ned.-Indië de toestand met betrekking tot het Indische zwavelproduct.

Die toestand leidt er toe, dat het tot heden nog niet tot eenige exploitatie op eenigszins groote schaal is gekomen.

De exploitatiekosten zijn te hoog en maken dat men met de buitenlandsche zwavel moeilijk kan mededingen.

Doch wanneer de spoorbaan Tjiwidej-Bandoeng via Soreang, de Kawah-Poetihkrater meer in de nabijheid van het groote verkeer kan brengen, dan zou het niet onmogelijk zijn dat Indië, onafhankelijk van het buitenland, in de eigen behoefte aan zwavel zou kunnen voorzien.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Chineesche Politiek.

II (Slot).

Met betrekking tot het gebeurde ter hoofdplaats Canton, waarin Dr. Sun Yat Sen de hoofdrol speelde, heeft de verslaggever mede, dat de volksleider en generaal Tan Kung Bing gereed stonden elkander te bevechten.

Eerstgenoemde had al zijne troepen in den omtrek van Canton uitgezet, met het doel de legermacht van generaal Tan Kung Beng en generaal Sin Hong Eng in te sluiten.

Vele gevechten zijn daarvan het gevolg geweest en aangezien Dr. Sun Yat Sen het gezag van President Tsao Kim te Peking niet erkende, stelde hij eigenmachtig een bestuurder over Zuid-China aan, welke daad te Peking wederom als onwettig werd beschouwd.

Dr. Sun Yat Sen verlangde een nieuwe presidentsverkiezing, doch aangezien President Tsao Kim zich daarvoor zulke belangrijke geldelijke offers had getroost, verzette hij zich sterk tegen die verkiezing en nam hij daarvoor zijne voorzieningen.

De uit dit geschil voortgesproten verwikkelingen hebben aan de bevolking groote moeiten en lasten bezorgd, vooral toen Dr. Sun Yat Sen een ultimatum stelde aan de vertegenwoordigers der vreemde Mogendheden, waarin hij de overgave verlangde van de in de haven van Canton ontvangen gelden, welke uit de heffing van rechten op het zout waren verkregen.

Hij dwong op die wijze de regeeringen der vreemde Mogendheden schepen naar Canton te zenden, die de commandanten dier oorlogsbodems van instructies voorzagen en hen de opdracht gaven onmiddellijk de noodige troepenmacht aan land te zetten, bijaldien Dr. Sun Yat Sen een begin van uitvoering gaf aan zijne bedreiging.

Deze meende dien maatregel te mogen nemen, niet alleen omdat hij het gebied van Canton als zijn ressort beschouwde, doch ook omdat die gelden anders te Peking zouden worden benut voor de onderdrukking van zijne actie.

Dit toe te laten zou zijn het slijpen van zijn eigen wapen, waarmede men hem ter dood wilde brengen.

De vertegenwoordigers der vreemde Mogendheden, die alleen het wettig gezag te Peking erkennen en de zoutgelden naar de hoofdstad hadden op te zenden, wenschten zich met de binnenlandsche aangelegenheden van China niet in te laten en hebben dientengevolge dan ook niet aan het ultimatum voldaan.

Dr. Sun Yat Sen, overziende welke de ernstige gevolgen zouden zijn van een volharden bij zijn eisch, is zoo verstandig geweest genoegen te nemen met de door de vertegenwoordigers der vreemde Mogendheden in het leven geroepen schikking tusschen hem en het bestuur te Peking, doch hij bleef op gespannen voet met generaal Tan King Beng en de andere Chineesche leiders, die zijne bestrijders zouden zijn, voor het geval hij tot een gewapend optreden tegen Peking besloot.

Dr. Sun Yat Sen heeft daarbij echter geen aandacht geschonken aan de actie van generaal Tsang Tso Lin, die te Moekden het gezag in handen heeft en die voor de versterking van zijne troepenmacht aan zijne buitenlandsche agenten de opdracht heeft gegeven de noodige oorlogsschepen aan te koopen.

Voorts heeft hij bekwame vliegeniers in dienst genomen voor de instructie zijner ondergeschikte officieren, waarvan de meeste hunner pas afgestudeerde studenten zijn van de hooge scholen in China en Amerika.

De haven van Hu Lu Tao is de operatiebasis voor de zeemacht, waarover hij wel het een en ander van Peking heeft moeten hooren, doch waaraan hij zich weinig heeft laten gelegen liggen.

In den strijd tusschen Dr. Sun Yat Sen en den President der Chineesche Republiek zal eerstgenoemde in den paraten generaal Tsang Tso Lin te Moekden een ernstigen tegenstander vinden.

Deze Chineesche geschillen tusschen de militaire en andere leiders onder dit licht bezien, kunnen, naar de meening van den verslaggever, aan China nooit de verlangde rust geven.

Een krachtig en rustig China kan alleen ontstaan, als er een Mussolini opstaat, die met ijzeren bestuurshand de ruziemakers weet te beheerschen en in bedwang te houden.

Zonder zulk een persoon kan men geen door andere mogendheden geëerbiedigd China verwachten.

Literatuur-Overzicht.

De Indische Gids.

In de Sept. afl. schrijft de hoofdredacteur G. Nypels een uitvoerig artikel over de Indische oud-gedienden beneden den rang van officier. Zelf oud-hoofdofficier van het Indische leger, die zeer veel sympathie gevoelt voor de vaak misdeelde oudstrijders, was schr. bij uitstek bevoegd over dit onderwerp het volle licht te doen schijnen.

De hr. J. R. Beversluis publiceert een beschouwing: Het doel voorbij geschoten. (Onzuiver bosch-chauvinisme in ambtelijk gewaad), naar aanleiding van de publicatie van den dienst van het Boschwegen in Ned.-Indië, getiteld: Omvang en nut van 's Lands bosschen, van een behoorlijk beheer daarvan en storende invloed van de criminaliteit daarop.

Verder de gewone rubrieken: Varia. — Revue van brochures enz. — Buitenland. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie.

Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst.

Verschenen is het 4e jaarverslag (1923—24) der vereeniging van vrienden der Aziatische kunst te 's-Gravenhage. Dit verslag, uitgebracht in de alg. verg. van 18 Maart, wordt voorafgegaan door belangwekkende afbeeldingen met betrekking op voorwerpen, welke door belangstellenden aan de vereeniging werden geschonken en het begin van een eigen verzameling vormen, en bevat opgaven van bestuur, leden en donateurs. Ten slotte een lijst van de boek- en plaatwerken in het archief der vereeniging.

Het huishoudelijk bestuur bestaat uit de h.h.: Mr. H. K. Westendorp, voorzitter; T. B. Roorda, onder-voorzitter; H. F. E. Visser, archivaris; Th. B. van Lelyveld, Secretaris-penningmeester; Th. van Erp en C. A. Piek, leden.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

De Sept.-afl. bevat een opstel van den hr. J. J. K. Enthoven: De officieele geograaf aan het werk in Nederlandsch-Indië. De schr. doet uitkomen dat sedert de aanstelling van Dr. S. van Valkenburg als geograaf-burgerlijk ambtenaar bij den Topografischen Dienst te Weltevreden belangrijk en deugdelijk werk is verricht door de Kartographische afdeeling van genoemden dienst. Een aantal der nieuwste uitgaven op kartographisch gebied laat de schr. de revue passeeren.

De hr. A. I. Lucieer wijdt eene studie aan het kindertal bij de volkeren van Ned.-Indië (buiten Java). Na eene inleiding bespreekt schr. de natuurlijke en andere oorzaken van het gering kindertal bij de meeste stammen; nergens vond hij intusschen in de literatuur vermeld dat de geringe hoeveelheid voedsel de bevolking dwingt tot beperking van het aantal kinderen.

Verder een bibliografisch overzicht van werken en tijdschr. artikelen over de Indiën.

Zendingsperiodieken.

Nederlandsch Zendingsblad. Sept. '24. In memoriam A. Limburg (oud-directeur van de Meisjesschool te Tomohon); geb. 1860, overl. 20 Juli '24. — In memoriam P. Kelling (Dienaar des Woords op Siaoe).

De Timor-Bode. Aug. '24. Schets van Kapan. XI. Een pantoen, door P. Middelkoop.

Berichten uit de Heidenwereld. Sept.-Oct. '24. Het Kinderhuis in Saron bij Paramaribo, door S. Beck. — Samuel Kwakoe Treu †.

Annalen Missiehuis te Tilburg. Sept. '24. Radja Ohoiwoeoer. Een stuk Keieesche geschiedenis, door E. Cappers.

Een vaste Burg is onze God! Sept. '24. Eerste indrukken van Poeloe Tello, door W. L. Steinhart Jr. — Hadji Noewoe (afgodsbeelden der Niassers), door C. W. Frickenschmidt.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 6. Het kweeken van tarwe in de Karolanden, door J. A. Bange. — Groenbemesting in theorie en praktijk, door Th. G. E. Hoedt. — De 6e internationale tentoonstelling van rubber en andere tropische producten te Brussel, door ir. J. G. Fol. — Landbouwzaken in den Volksraad (vervolg). — Sprokkelingen uit de buitenlandsche pers. — Botto-botto (sprinkhanen)-plaag op de Talaud-eilanden. — Weekrevue.

De Indische Mercuur.

No. 37. De rentabiliteit der Indische havens, door H. W. Wouters. (Schrijver, die eerst als secretaris van de haven Tandjoengpriok, later als inspecteur van het Havenwezen gelegenheid had om het beheer der Ned.-Indische havens van nabij gade te slaan, bestrijdt uitvoerig het artikel van den hr. W. H. M. Schadee, verschenen onder gelijkluidenden titel in de Ind. Merc. van 11 April j.l.). — Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam (Mededeelingen over Oost- en West-Indië uit het jaarverslag over 1923). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft een opgave van recente literatuur over aetherische oliën, boschwezen, looistoffen, geneesmiddelen, voedingsmiddelen, vruchten en groenten.

Van Heutsz en Sabang.

Aldus de titel eener bijdrage van den hr. F. C. van Aerssen Beijeren (gedateerd Sabang, 7 Aug. '24) in het jongste Nr. van Economisch Statistische Berichten. Schr. meent dat het thans de tijd is om de aandacht te vestigen op hetgeen Generaal van Heutsz gedaan heeft in het belang der Sabang-haven. Het past ons „bij het sterven van de groote figuur Van Heutsz nogmaals openlijk te getuigen dat de bereikte resultaten moeten beschouwd worden als een deel van zijn werk."

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I.

Inhoudsopgave van afl. 2 en 3 van dl. 80 der eerstdaags verschijnende Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië: Aanteekeningen op de Nagarakretagama, door R. Ng. Poerbatjaraka. — Oudjavaansche plastiek in Europeesche musea, door W. F. Stutterheim. — De Chineesche Raad te Batavia en het door dit college beheerde fonds, door P. de Roo de la Faille. — Surinaamsche volkvertellingen (zgn. Anansitories), door A. P. Penard. — Uit en over de Minahassa. I. De Minahassa en de geneeskunst, door A. C. N. Bouvy. — Ethnografische mededeelingen over de Dajaks in de afd. Koealakapoeas (res. Zuider- en Oosterafd. van Borneo), door J. Mallinckrodt (eerste gedeelte). — Notulen van alg. en bestuurvergaderingen van het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

Mededeelingen Burgerl. Geneesk. Dienst in N.-I.

Inhoud van dl. III, jaarg. 1924. De reuk en de s... van door chloor gesteriliseerd drinkwater, door ir. P. Mom. — Over malaria-behandeling van de Dem... paralytica in de tropen, door Dr. T. H. van Loon en L. Kirschner. — Het onderzoek naar de geestesges... heid met behulp van platen, toegepast bij den Ja... door Dr. C. F. Engelhard. — Over verduurzamen bacteriën en van het Rabies-virus-fixe, door Dr. Kirschner. — Onderzoek omtrent de houdbaarheid kamertemperatuur van laag-gepasteuriseerde melk, Jhr. Dr. P. J. Teding van Berkhout. — Latah, psycho-neurase der Maleische rassen, door Dr. F. van Loon.

De Haagsche Post.

Het Nr. van 13 dezer brengt een beschouwing: N... land en Suriname (het verval van Nederland's ou... kolonie; kan de suiker Suriname redden), waarop ... rubriek West-Indië nader de aandacht gevestigd w...

In hetzelfde Nr. wijst ir. J. Goedhart er op dat ... broeder, wijlen de luitenant ter zee 1e kl. J. F. L. G... hart, in 1921 ernstige plannen had tot het ondern... van een vliegtocht naar Java, welke echter geen ... gang hadden door tegenwerking der Engelsche r... ring. Schr. meent aan de nagedachtenis zijns bro... verplicht te zijn hierop te wijzen nu in het vorig ... der Haagsche Post over dit plan geen melding ... gemaakt in een beschouwing „Vliegen van Holland ... Indië".

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 12 dezer bevat o.m. De pedati of ... landsche kar, door C. Vis—J. v. R. — De radio-ve... ding met Ned.-Indië. Het draadloos station te Mey... — Dajaksche kunst in Boeatan, door L. J. de G. (met ...

Eigen Haard.

Bij zeer duidelijke illustraties wijdt Mr. Dr. ... Schoch in het Nr. van 13 Sept. een beschouwing „Bethesda. Een onvergetelijk plekje in onze ko... Suriname". In Juli van dit jaar herdacht deze m... schen-inrichting haar 25-jarig bestaan; ze vraagt ... gend om uitbreiding, maar de geldmiddelen ontbr...

Inter-Ocean.

De Juli-afl. heeft op den omslag een afbeelding ... een Chineesche begrafenis te Semarang, waarop ... een geïllustreerd artikel over de havenwerken ... Belawan, door A. M. W. van Renesse. — G. de ... vertelt de Javaansche legende „Padaringan". — ... Williams beschrijft indrukken van een reis over Ja... De rest van den inhoud heeft niet op Ned.-Indië ... trekking.

* * *

Salariscommissie. (Ingesteld bij het Gouvern. Be... van 22 Juli 1922, No. 11). Derde nota betreffende ... bezoldigingsherziening voor burgerlijke landsdien... Juli 1924. Deel I. Tekst II. Staten en schalen. (W... vreden, Landsdrukkerij).

Het Koninklijk Koloniaal Instituut te Amsterdam, ... M. (De Vrijheid, 10 Sept. '24).

Kort overzicht van de Maleische grammatica, ben... eenige lees- en vertaaloefeningen, door A. H. Ja... (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Catalogus der geologische en agro-geologische ... zamelingen van de Landbouwhoogeschool te Wag... gen. (Mededeelingen van de Landbouwhoogeschool, ... 27, No. 8).

Java als toeristenland, door K. Hoving. (Beschrij... van een tocht naar den Dieng). (Vrije Arbeid, Aug. ...

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chinee... pers, 1924, No. 32. Bureau voor de Volkslectuur en ... verwante aangelegenheden te Weltevreden.

Tochten langs West-Borneo, door Spits. VII. De ... kensjacht. (Ned. Zeewezen, 6 Sept. '24).

Het industralisatievraagstuk in Nederlandsch-In... Voordracht gehouden in de vergadering van de afd. ... technische economie van het Kon. Inst. v. Ingenieurs ... 14 Juni 1924, door ir. J. van der Waerden. Op ... hoogstbelangrijke voordracht (opgenomen in de In... nieur van 13 September) volgt een niet minder inte... sante gedachtenwisseling, waaraan deelnemen de ... G. Beerenborg, K. H. Tusenius, H. van Swaay, V. J. P... Blocq van Kuffeler, E. L. K. Schmülling, R. A. ... Sandick, J. Th. Gerlings.

Suriname.

„*Albina op de flesch*", staat aan het hoofd van een ingezonden artikel van C. Loe in „De Surinamer" van 31 Juli en 3 Augustus.

De schrijver geeft eerst een beeld van wat Albina eertijds beteekende. Albina, de stichting van wijlen August Kappler aan de Marowijne, door hem genoemd naar zijn vrouw, niet naar zijn dochter, zooals de heer Loe meent.

Daarna vervolgt de schrijver:

Albina, dat zijn naam te danken heeft aan de dochter van den onvermoeiden, energieken Kappler; Albina, dat eertijds gulden dagen gekend heeft en als het dorado werd beschouwd, lag daar voor ons! Voorheen, bij aankomst der mail, stond de steiger vol menschen. Thans, slechts enkele ambtenaren, militairen, sjouwers en burgers. Welk een schril contrast met het verleden!

Met één oogopslag komt men op de hoogte van den plaatselijk heerschenden toestand. Misère en nog eens misère!

Het is nu al ruim 9 à 10 jaren geleden, dat het gouvernement Albina den genadeslag toebracht met het beruchte Certificat d'Orgine.

Aan wal gekomen, ontmoet men af en toe een wandelaar, 't lijkt wel of er eene epidemie gewoed en de inwoners weggemaaid heeft. De vroegere drukte in de winkels heeft plaats gemaakt voor doodsche stilte. De winkeliers staan de aangekomenen aan te gapen. De gebouwen zien er, op enkele uitzonderingen na, alle vervallen uit. Albina met zijn 40 winkels voorheen telt er thans slechts 15.

35 woningen staan er leeg, sommige al ruim drie jaren en toch moet er huurwaarde-belasting betaald worden, ook als voor gebouwen, die niet meer bewoonbaar zijn. Ik vrees daarom, dat de tijd niet ver meer af is, waarop zij, die zich nog op Albina ophouden, hun droevig bestaan slijtend steeds in de hoop op betere tijden, ten laatste Albina den rug zullen toekeeren en zich gaan vestigen op St. Laurent.

Onwillekeurig moet ik Albina vergelijken met een groote, vette gans, die vroeger goed gevoed, verzorgd werd en vele eieren legde. Lang voordeel van haar hebben wij echter niet kunnen trekken, want onze Fransche buren kregen haar spoedig in de gaten, plukten haar, haalden het grootste gedeelte van hare eieren heimelijk weg en verrijkten zich ermee.

Ons gouvernement, niet vermoedend, dat de veeren en de eieren zooveel opbrachten, liet zich op een handige(?) wijze door de Franschen overhalen een overeenkomst (C. d'O.) te sluiten, waarbij aan hen afstand werd gedaan van de eieren en de veeren.

Hoe ons Gouvernement den zak van de Franschen gevuld heeft door de C. d'O., moge blijken uit het onderstaande. Vooraf zij even opgemerkt, dat het bewuste C. d'O. voor de Franschen niets anders is geweest dan een waarborg, dat de retributie op de op hun eigen grondgebied gewonnen balata voor hen niet verloren ging. Slim als de Franschen steeds zijn, werd het bekende „Pas avant" (vervoer-biljet) in het leven geroepen, waardoor gemakkelijk ook balata op Hollandsch gebied verkregen zonder met ons Gouvernement in contract te komen, te St. Laurent kon worden aangevoerd. Maar ik vernam, heeft men zich niet eens de moeite willen geven bij ons Gouvernement op vernieuwing van het C. d'O. aan te dringen, begrijpende dat het thans niet zoo dom zou zijn om gedurende den duur van het contract niet te hebben begrepen, dat een dergelijke overeenkomst slechts in het voordeel van de eene partij was. Van een schade van millioenen franken hebben wij de Fransche Koloniale kas door het C. d'O. gevrijwaard.

Vandaar dan ook, dat er dadelijk maatregelen getroffen werden, een wet uitgevaardigd, welke het C. d'O. moet vervangen. Kosten noch moeite worden gespaard om een leger van douanepostjes op te zetten op bepaalde punten in de Boven-Marowijne ter handhaving van de nieuwe wet. Ongetwijfeld heeft het Fransch Gouvernement hierdoor wederom getoond hoe het met tact en beleid te werk gaat haar Kolonie in bloei en welvaart te doen toenemen.

De schrijver oppert dan het pessimistische voorstel, of 't niet beter zou zijn Marowijne plus Albina aan de Franschen te verpachten, onder bepaling, dat de opbrengst, welke de Compagnie des Mines d'or en de Balata Comp. Suriname 's jaars aan ons gouvernement opleveren, door het Fransche zou gerestitueerd worden, dan zou de Koloniale kas erbij gebaat zijn, maar eindigt echter, het Bestuur op te wekken, Albina van een wissen ondergang te redden door de opgedane ondervindingen van de Franschen.

„Ik heb een weg zien aanleggen, een weg, die Albina en Moengo met Paramaribo moet verbinden. Dit is ten minste een stap in de goede richting. Hierbij moet het niet blijven, dit is slechts een bijzaak!

Het Bestuur beginne met mildere bepalingen in het leven te roepen in verband met het boschbedrijf. Gouden Balataverordeningen moeten worden herzien. Het Bestuur volge steeds het advies van het ter zake kundige districthoofd. Deze toch zal het beter moeten weten, dan de heeren in Paramaribo, die niets van den plaatselijken toestand afweten.

(Het bovenstaande is ontleend aan het overzicht dat het „Algemeen Handelsblad" van de uitvoerige artikelen van den heer Loe heeft gegeven).

* * *

Op de 11de Utrechtsche Jaarbeurs waren van Suriname o.a. houtsoorten te zien met tableau van den deskundige van de Commissie in zake advies en onderzoek van Surinaamsche houtsoorten, ten einde te demonstreeren hoe modern houtonderzoek geschiedt. Voorts uitstekende Perubalsem.

* * *

In de „Haagsche Post" van 13 September een artikel onder het hoofd: „*Nederland en Suriname. Het verval van Nederland's Oudste Kolonie. Kan de Suiker Suriname Redden?*"

De schrijver beantwoordt deze vraag bevestigend evenals allen die den toestand der kolonie kennen. Hij haalt de meening aan van den heer Pyttersen in diens rapport aan den Minister van Koloniën „dat op de hier bedoelde gronden (in het Nickerie-gebied) en op de overige in Suriname beschikbare terreinen zonder al te veel risicó landbouwondernemingen op groote schaal tot stand kunnen worden gebracht, welker omvang de oppervlakte van het cultuurgebied van Java verre zal overtreffen."

Voorts citeert de schrijver uit het jaarverslag van de Surinaamsche Bank over 1923 de volgende verklaring van den hoofddirecteur, Mr. Dr. C. F. Schoch:

„Ware het mogelijk door kapitaaldeelneming of rentegarantie van regeeringswege de Nederlandsche belanghebbenden bij de suikerindustrie te bewegen een paar goede suikerfabrieken in Suriname op te richten naast de bestaande, het aanzien der kolonie zou dadelijk veranderen."

Dit denkbeeld is ook door den Oud-Gouverneur Lely in de Staten Generaal aan de hand gedaan en wij hebben in dit blad herhaalde malen hetzelfde verdedigd.

Niet om Suriname „te redden" moeten de belanghebbenden bij de suikerindustrie fabrieken in Suriname oprichten, maar om geld en veel geld te verdienen in dit bij uitstek voor suikercultuur geschikte land, waar zelfs verouderde fabrieken jaren achtereen winsten opleveren. Geen filantropie dus, maar zaken doen, met het oog op te maken ruime winsten.

De schrijver in de „Haagsche Post" zegt: . . . . „Het is toch wel te begrijpen dat de leiders onzer groote cultuurmaatschappijen zich tegenover hunne aandeelhouders niet verantwoord kunnen gevoelen voor het wagen van belangrijke bedragen onder de bestaande onzekerheid nopens den aanvoer van arbeidskrachten en toekomstige fiscale maatregelen. En toch zijn zij het, die de regeering noodig heeft, omdat zij de kennis en de ervaring bezitten zonder welke geen enkel plan kans van slagen heeft."

Wij gelooven dat de risico's in Suriname niet grooter zijn dan op Java. Men eische niet meer dan vier pooten aan een schaap en vertrouwe op de waarborgen die de regeering geven kan.

Er is een tijd geweest dat de geheele suikerhandel van Nederland dreef op de Surinaamsche suikercultuur!

* * *

In „De Dag" van 13 September handelt de Surinaamsche medewerker over Surinaamsche houtsoorten en geeft daarbij twee kiekjes.

„De regeering — schrijft hij — kan practisch medewerken om den Surinaamschen houtaankap tot ontwikkeling te brengen, door te bevorderen, dat voor waterstaatswerken paalhout van Suriname wordt gebruikt."

* * *

Volgens het programma van het Zendingsfeest te Zeist op 17 September — voorkomende in de „Berichten uit de Heidenwereld" 1924 No. 5, zou de Zendeling H. Bielke mededeeling doen over den huidigen toestand van het Zendingswerk in de West, Ds. Th. Müller, Oud-Docent der Theologische School te Paramaribo zou spreken over Surinaamsche problemen, Zendeling P. M. Legêne over de Britsch-Indische Immigranten in de West, terwijl Gouverneur van Heemstra een slotwoord zou spreken.

* * *

De gouverneur van Suriname, mr. A. J. A. A. baron Van Heemstra, zal op 20 September door verschillende vereenigingen te Arnhem worden ontvangen. Daarna zal, om 2 uur, in het Luxor-Theater een film worden vertoond van den heer Van der Ven: Nederlandsch volksleven in den zomer, waarbij Julius Röntgen voor de muzikale begeleiding zorgt. 's Avonds wordt den heer en mevrouw Van Heemstra een maaltijd aangeboden.

* * *

Een telegram in „De Telegraaf" van 15 September: Parijs, 14 Sept. — Volgens de „Petit Parisien" heeft Herriot besloten tot afschaffing van het koloniale bagno. Alle veroordeelden zullen van Guyana naar Frankrijk worden teruggebracht. — (B. T. A.)

Indien het bericht bevestigd wordt komen wij daarop terug.

* * *

De paragraaf in de troonrede betreffende Suriname luidt:

„In Suriname blijft de staat der Landsfinanciën zorgelijk en maken handel en bedrijf nog steeds moeilijke tijden door."

Curaçao.

Curaçao op de Jaarbeurs te Utrecht.

We lezen in de *Dordrechtsche Courant* de volgende beschouwingen over de laatste jaarbeurs.

„In de z.g. theesalons is eene expositie gemaakt, in het bijzonder betrekking hebbend op het eiland Curaçao, waaraan o.a. de Curaçaosche Petroleum Maatschappij, de Curaçaosche Scheepvaartmaatschappij, de Mijnmaatschappij Curaçao en het Struisvogelpark „Albertine" welwillende medewerking verleenden.

Een buitengewoon fraaie kaart, gedrukt door de Topografische Inrichting te 's-Gravenhage (schaal 1:20.000) springt onmiddelijk in het oog; daarop valt het groote aantal waterloopen op, die echter helaas gedurende het grootste gedeelte des jaars uitgedroogd zijn. Het watergebrek is dan ook voor het eiland Curaçao een groot vraagstuk. Wanneer dat opgelost is, zal aan de ontwikkeling van Curaçao met zijn uiterst gunstige ligging in het internationale scheepvaartverkeer, met de goede haven van Willemstad, met zijn aangenaam klimaat en de er zich snel ontwikkelende groote bedrijven, weinig meer in den weg staan.

En met de oplossing van dat watervraagstuk is men door het boren van artesische putten reeds een eind gevorderd.

De Curaçaosche Petroleum Maatschappij en de Curaçaosche Scheepvaartmaatschappij laten aan de hand van monsters en grafieken zien, wat zij de laatste twee jaren aan die ontwikkeling hebben bijgedragen.

Petroleum wordt niet op Curaçao gewonnen, doch met tankschepen in ruwen toestand daarheen vervoerd om geraffineerd te worden.

Het bedrijf der Mijnmaatschappij Curaçao is van ouderen datum, haar product, het fosfaat, komt na die der petroleumraffinaderij.

Op het fosfaat volgen in belangrijkheid de oranjeschillen (Curaçao-schillen).

Een der grootste en oudste verwerkers van oranjeschillen is de firma Wijnand Fockink, die in een keurig ingerichte bar likeuren schenkt, welke met Curaçao-schillen bereid zijn, en tevens iets van die bereiding demonstreert; ze laat bovendien een aantal aardige museumstukken zien, welke betrekking hebben op de geschiedenis der Curaçao-bereiding.

Van de overige Curaçaosche producten zij hier nog genoemd: hoeden, schapenvellen, huiden, geitenmest, aloë, divi-divi, zout en struisveeren.

Bij de aloë verzorgde Prof. P. van der Wielen eene belangrijke uitstalling van toepassingen, welke van dat product in de pharmacie gemaakt worden.

Eene fraaie collectie struisveeren en daarvan vervaardigde voorwerpen kan eerst vanaf 13 September uitgestald worden, daar de verzending vertraging ondervond."

Negerhollandsch.

In de afdeeling voor de geschied- en letterkundige wetenschappen van de Kon. Academie van Wetenschappen heeft 8 dezer Prof. J. P. B. de Josselin de Jong mededeelingen gedaan over het Negerhollandsch van St. Thomas en St. Jan.

Zooals men weet heeft D. C. Hesseling in 1903 hierover een werk geschreven.

Het verslag van prof. De Josselin de Jongs lezing in de *N. R. Ct.* luidt aldus:

„Het in 1923 op St. Thomas en St. Jan door opgeteekende tekstmateriaal toont ons de slotphase het thans snel uitstervend Negerhollandsch. Het p tisch en morphologisch afslijtingsproces is reeds v gevorderd. Zoowel begin- als eindklanken zijn d afgevallen of zijn bezig te verdwijnen; soms ook m klanken, zoodat vele woorden niet meer te her zouden zijn, als niet de vollere vormen ook nog disch voorkwamen. Soms is rechtstreeksche phon invloed van het Engelsch merkbaar, gewoonlijk valt een scherpe grenslijn tusschen anglicismen en Creoolsch-Engelsche taalbestanddeelen niet te tr Doordat het Nederlandsche klanksysteem van ouds sterk van het Engelsche afweek, is zuiver-phonetisc vloed van het Engelsch ook nu nog lang zoo ster als die van het Engelsche idioom, dat de neger zic elders vrij gemakkelijk eigen maakt. De toenemen vloed van het Engelsche taaleigen blijkt niet alle de vele uit het Engelsch vertaalde of gedeeltelijk taald overgenomen uitdrukkingen, maar ook uit grammatische fouten.

In de ontwikkelingsgeschiedenis van bepaalde hollandsche taalelementen heeft ook invloed van het der westelijke Soedantalan blijkbaar lang nage Zoo zijn in het hedendaagsche, deels als emphatis partikel, deels als copula fungeerende a(ouder: d verschillende elementen versmolten, n.l. vooreerst de positie na (Nederl. naar), waarin men overeenk Soedaneesch idioom een plaatselijkheidsverbum („ zijn") heeft gevoeld, en verder het demonstrativum waaruit zich eenerzijds een emphatiseerend parti anderzijds een copula ontwikkeld heeft.

De functie van het vroegere verbale hulpwo (kenmerk van het duratieve praesens) is thans o nomen door het futuristische partikel lo (Nederl. l Deze beide functies worden tegenwoordig door woordje lo zoowel gecombineerd als afzonderlijk vuld, terwijl zich uit de beteekenis „gaan" een functie ontwikkeld heeft, n.l. die van een adverbium de beteekenis „weg, hiervandaan".

Hoewel het Negerhollandsch tegenwoordig nog s door de oudste generatie gesproken wordt, kan wel degelijk nog van een „negerhollandsche taalge schap" spreken. Voor het oudste geslacht is deze ta vereerd stuk traditie, onafscheidelijk verbonden wat hun aan eigen cultuur den heelen slaventijd bijgebleven is. Voor ethnologisch onderzoek ter pla kennis van het Negerhollandsch dan ook vrijwel baar."

Uit den Verren Vreemde.

Chineesche schimmen.

De Chinees is uit zijn aard niet vechtlustig, hoort algemeen verzekeren. Kibbelen, dik doen met wo en gebaren, maar strijden, heusch oorlogvoeren, past hij voor. China is arm, door gebrek aan geld elke overigens wel gewilde onderneming belet. Wel derling is 't in het rijk van dat meer wijsgeerig oorlogszuchtig aangelegde volk, in het land van zoo belemmerend geldgebrek, onverpoosd den burger te zien woeden. In tijden van eb staan er twee p gewapend tegenover elkander, in tijden van vloed vijf of zes gebieden verklaarde vijanden van elkan verwarrende combinaties.

Moet misschien in den philosophischen aanleg e geldgebrek juist de verklaring worden gezocht vo behoefte tot altijd kibbelen, zonder 't ooit uit te ve

Thans is het weer revolutievloed.

Peking (de centrale regeering) tegenover Mantsj Moekden en Tsjekiang; Kiangsoe tegenover Tsjekian Shangai; het Zuiden (dr. Soen jat sen) tegenover Midden (Peking).

Ingewikkeld? Neen 't is zoo nog te eenvoudig. In kiang was een burger- en een militair gouverneur. laatste is in opstand gekomen, de eerste niet, en vrij groot deel van de militaire bezetting, heeft zich zelfstandig verklaard om aan de zijde van den bu gouverneur te blijven.

Dr. Soen jat sen, die te Kanton de lakens uitga wel met de andere tegenstanders van de centrale geering samenwerken om haar ten val te brengen, hij ziet de mogelijkheid voor een vrijmaken van van de vreemde banden, alleen in het overgaan tot Bolsjewikische regeering, opvatting, die door Tsjan lin, de dictator van Moekden, weer volstrekt niet gedeeld. Deze wil eindelijk ordelijke toestanden zegevieren over de regeerders, welke hij aanwijst al verraders, die een beletsel zijn voor den binnenlands vrede en de voor de ontwikkeling van de levensk

het volk. Toch is dr. Sen nu naar Tsjang too lin vertrokken om te gaan samenwerken.

Met dat al schijnen de krijgsverrichtingen niet heel veel om 't lijf te hebben, al is er hier en daar wat gemanoeuvreerd en geschermutseld. De regenovervloed heeft bekoelend gewerkt. Wel worden groote gevechten aangekondigd.

De berichten over de uitbreiding der opstandige beweging hebben de buitenlandsche mogendheden eerst erg verontrust. Het gevechtsterrein ligt dicht bij Shangai, het voornaam handelscentrum met talrijke Amerikaansche, Europeesche en Japansche koloniën. De gezanten te Peking hebben het verzoek tot de regeering gericht om aan de Hoeangkoo-rivier, nabij die stad, een neutrale, veilige zone af te bakenen. De regeering schijnt hieraan voldaan te hebben, maar en zijn berichten, die ervan weten te vertellen, dat de vreemdelingen het oorlogjespelen tusschen de twee Chineesche partijen als zoo weinig „meenens" opvatten, dat zij bij gevechten als toeschouwers komen, zooals men dit in Europa bij manoeuvres ziet. Reeds eerder was er een vrijwilligerskorps opgericht, dat zich o.a. ook de bescherming van de vreemdelingen tot taak stelt. 't Is pl.m. 2000 man sterk. Het staat onder den Britschen kolonel Gordon, het heeft houwitsers, mitrailleurs, tanks tot zijn beschikking, terwijl dr. Soen Yat Sen een der wapenzendingen aangehouden. Britsche, Amerikaansche, Japansche en Italiaansche mariniers zijn tot een totaal van pl.m. 1200 aan wal gegaan, ook deze staan onder algemeene leiding van een Engelschman, admiraal Anderson.

Alle mogendheden hebben een grooter deel van hun vloot der in het Verre Oosten op China gedirigeerd, zoowel naar de havenplaatsen waar landgenooten te beschermen zijn, als op breede rivieren.

Er is sprake geweest van het doen van gezamenlijke stappen tot inmenging. Maar evenmin als er op overeenstemming te hopen is tusschen de centrale regeering, de gouverneurs, dr. Soen Yat Sen, die zich president van Zuid-China noemde, evenmin kan geloofd worden aan een kans van samengaan in deze van N. Amerika, Engeland, Frankrijk, Japan en Rusland, voor welke landen in hun ijver en bedoeling ten opzichte van China evenveel tegen elkander ingaande combinaties aan te wijzen zijn, als die welke de verwarring binnen China teekenen.

De adviezen luiden dan ook meer en meer tot onthouding. De regeering te Peking wenscht geen inmenging in wat zij als een afstraffing van opstandelingen en dus als een binnenlandsche aangelegenheid beschouwt. De leiders van alle partijen (dr. Soen Yat Sen misschien uitgezonderd) verklaren in 't geheel niet voor de veiligheid van buitenlanders te vreezen. Daar de geïnteresseerde mogendheden zich, bij de heerschende omstandigheden, en bij nader inzien gaarne laten overtuigen van 't onnoodige van ingrijpen, zullen zij zich wel tot een diplomaten-strijd blijven bepalen. De Chineesche comedie blijft.

Spaansch-Marokko.

Primo de Rivera is zelf naar Tetoean gegaan om de leiding der militaire bewegingen in Sp. Marokko op zich te nemen. Zooals men weet staan de inzichten van wat men met een enkel woord „het volk" zou kunnen noemen, en die van, eveneens kort uitgedrukt „het officierskorps" tegenover elkander. Het eerste wil van het Marokko-avontuur af, het laatste voelt zich getroffen in zijn beroepsbesef en in zijn soldateneer, en wil zich niet verslagen erkennen, en de krijgsgevangenen niet aan hun lot overlaten. De regeering heeft echter, onder den drang der gebeurtenissen, besloten tot het afzien van verder oorlogvoeren, tot het prijsgeven van alle voorgeschoven punten, zij wil alleen een kleine zône bij Melilla en Ceuta bezet houden, om het gebied ten opzichte van welk zij bij de conventie van Algesiras verplichtingen op zich genomen heeft, onder haar economischen invloed te kunnen houden. Primo de Rivera kent de neiging van de Spaansche officieren om zich niet naar het bevel tot teruggaan te voegen, hij heeft het gewicht van zijn persoonlijkheid, als leider der regeering, in de schaal gelegd en is zelf de teugels in handen gaan nemen, vergezeld van nog 3 generaals, leden van het Directorium. De terugtocht is in vollen gang.

De posten nabij de Middellandsche zee ten oosten van den mond van de Lahoe zijn eerst verlaten, die in het hoogland van Harfa kwamen daarna aan de beurt, de met zooveel inspanning vermeesterde stelling van Lomade volgde. Chechaoen, centrum van de vooruitgeschoven linie, wordt ontruimd. Tetoean blijft nog bezet en wordt zelfs versterkt. Maar de westelijke zône moet ook opgerold worden.

De vijand vergenoegt zich niet met het gadeslaan van den terugtocht. Hij oefent een druk uit, die de Spanjaarden vele verliezen bezorgt, en die aan den spoed van het oprollen hier en daar zóódanig verhoogde snelheid geeft, dat 't noodig is geworden nog troepenversterking uit Spanje te ontbieden. In hoever de verschillende Marokkaansche hoofden het later met elkander zullen vinden zal nader moeten blijken, maar momenteel treden zoowel Raisoeli als Abd el Krim krachtig tegen de Spanjaarden op. Malaria, onvoldoende organisatie van verpleging en geneeskundige hulp verergeren den toestand. 't Zal voor de Spanjaarden zelfs niet gemakkelijk worden gemaakt zich te Tetoean te handhaven, en in de strook, die zij vast willen houden, in verband met de aanvaarde internationale verplichtingen. Toch trachten zij nog een schijn van optimisme te behouden, en spreekt men van het niet prijsgeven van eenig verkregen recht.

Zeker zal door dezen terugtocht het Marokko-vraagstuk geenszins afgedaan hebben. De Franschen, die nu juist in hun protectoraat over z.g.n. Fransch Marokko van volbrachten strijd meenden te mogen spreken, zien aan de oostgrens de door de successen op de Spanjaarden aangemoedigde Mooren, Riffijnen en Kabijlen weer een dreigende houding aannemen, terwijl daar duizenden krijgers vrij komen, die naar Fransch gebied kunnen trekken. Reeds deden zich incidenten voor.

Pas scheen het Tanger-vraagstuk opgelost, maar door Spanje's erkende onmacht wordt dit nu weer in een nieuw tijdperk geleid.

De vreemde mogendheden, die zich aan de Noord-Afrikaansche zaken bijzonder gelegen laten ligggen, beschouken Marokko niet als een land, dat reeds rijp is om op zich zelf te staan, zij spreken over een niet te dulden koloniaal luchtledig.

In andere Mahomedaansche landen wordt gebeden voor het succes der Marokkanen.

In al deze opmerkingen liggen even zoovele netelige vraagstukken. Spanje heeft wel zijn generaal, die dictator heeft willen zijn, maar deze heeft bewezen voor geen der groote vraagstukken van den dag de brenger van een goede oplossing te zijn, Evenals de Chineesche kwestie, blijven de Riffkwestie en de Tangerkwestie aan de orde, zoowel als binnenlandsche, alsook als internationale vraagstukken.

De Hedchas vraagt ook weer aandacht.

Hetzelfde moet ook getuigd worden voor de Hedchaskwestie.

Dit land wilde niet onder Turksche overheersching blijven. Koning Hoesein meende het gelukkig te maken, door het, met behulp van Engeland, tot een zelfstandig koninkrijk te verheffen. Maar nu zijn er onder zijn onderdanen, die weer niet met zijn bestuur dwepen. Niet onwaarschijnlijk zit hier Turksche invloed achter, en staat Angora dan hier ook weer tegenover Londen. Rusland laat, als Mohammedaansch land, het heilige gebied van den Islam ook niet onverschillig.

De Wahabieten, onder aanvoering van emir Ibn Saoed, zijn in opstand gekomen. Met een leger van 4000 man, nog versterkt door bedoeïnen, hebben zij zich reeds meester gemaakt van Taïf, 70 K.M. ten O .van Mekka. Koning Hoesein heeft, naar verzekerd wordt, geen voldoende macht om hier tegenover te stellen. Naar verluidt zou zijn zoon Feisoel, koning van Irak, met een krijgsmacht tegen de Wahabieten oprukken.

Ook daar wordt de oplettendheid van Herriot en Mac Donald weer voor krijgsgewoel gevraagd; reeds liggen te Djeddah Fransche en Britsche schepen om de belangen der landgenooten te beschermen en door vlaggevertoon te imponeeren, tevens wordt gesproken van een militaire Britsche actie om Hoesein te steunen. Wat zal Turkije dan doen?

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Onder de berichten van de afdeelingen, betreffende de herdenking van het jubileum van Oost en West ontbrak het verslag van Apeldoorn. Meen niet, dat we hier dat feit niet herdacht hebben; integendeel, 't feest was schiterend! Een pracht-voorstelling door R. Hardjodiringgo in de rijk versierde zaal van Tivoli met een aardig bal na onder leiding van den heer Bienefeldt — een heel mooie avond...... doch véél te weinig bezoek en daardoor een groot tekort — en daardoor weer de onmogelijkheid om vóór Januari iets te doen. Er is al door dezen en genen gevraagd: of O. en W. nog niet iets deed. Doch als twee schitterende zaken als de Tentoonstelling Nieuwenkamp en de Jubileumavond zoo weinig belangstelling trekken en zóó groote tekorten in de kas veroorzaken, zakt de moed wel wat. Ook het heele jaar door nog geen enkel lid er bij! Wat doen de leden?

Intusschen, toch doen we nog iets en dat is het

LEDEN VAN DE VER. „OOST EN WEST"

hebben op vertoon van hun Lidmaatschapkaart **toegang tot de Clublokalen Restaurant en Leeszaal** van de **Amsterdamsche Burgerwacht**, Singel, hoek Vijzelstraat Amsterdam.

Zij kunnen er elken Maandagmiddag tusschen 12 en 2 uur Bestuursleden van de Afdeeling Amsterdam der Vereeniging Oost en West aantreffen. S

eenige wat we nog konden, n.l. samenwerken met anderen. En zoo zal er dan door het Koninklijk Koloniaal Instituut, in samenwerking met Volksuniversiteit, Oost en West, Bond van Ned. Onderwijzers en Ned. Onderwijzeressen een *Leergang* worden georganiseerd over Indië, waarvoor drie voordrachten zullen gehouden worden door *Prof. Mr. J. C. Kielstra* te Wageningen en drie door *Dr. J. C. Koningsberger* te Utrecht, met een *filmvoorstelling* tot slot.

Los van dezen cursus zal op 6 October *Dr. G. J. Nieuwenhuis* uit Deventer op 6 October een voordracht houden over *„Nederlands opvoedtaak in Indië"*.

Wij hopen, dat onze leden niet zullen nalaten zelf te komen en in hun kring iedereen opwekken lezingen, leergang en filmvoorstelling te volgen. De plaatselijke Pers en het programma der Volksuniversiteit geven u nadere inlichtingen.

Ook hebben wij getracht in Apeldoorn étalageruimte te krijgen voor onze gedenkpenning met Indische kunstvoorwerpen, welke mede ten verkoop zouden aangeboden worden en waardoor we een begin zouden kunnen maken met de aandacht van het publiek op de Indische Kunst te vestigen. Die voorwerpen zijn achterwege gebleven; daarmede was 't plan onuitvoerbaar, doch de secretaris heeft reeds een ander plan gevormd en hoopt dat in 1925 ten uitvoer te kunnen brengen. Wie helpt ons van ons tekort af?

De Secr. der afd. Apeldoorn.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur:

Den Heeren Secretarissen der afdeelingen wordt beleefd verzocht om onder de leden hunner afdeeling bekendheid te geven aan de bij het Secretariaat der Vereeniging, Heulstraat 17, alsnog beschikbare exemplaren der Oost- en West-medaille (ter herinnering aan het 25-jarig bestaan der Vereeniging). Prijs per stuk f 3.50.

De aandacht van heeren Secretarissen der Afdeelingen wordt andermaal gevestigd op het omtrent de Suriname-film medegedeelde door den heer Mr. O. L. G. Graaf van Limburg Stirum, Bestuurslid der afdeeling Haarlem, in het K. W. No. 36 van 4 dezer.

Ter lezing voor de leden bevinden zich op de leeszaal, Heulstraat 17:

1. Het Jaarverslag 1923—24 der Vereeniging van Vrienden der Aziatische kunst.
2. De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de vereeniging „Indonesië in den Vreemde".

Adressen van H.H. Secretarissen der Afdeelingen van de Vereeniging „Oost en West".

Amsterdam: L. D. PETIT, Saxenburgstraat 34*h*.
Apeldoorn: J. C. BAARS, Tuinstraat 60.
Amersfoort: H. J. DE WIT, Huygenslaan 25.
Arnhem: H. J. M. BAUMANN (wd.), Sonsbeekweg 6.
Breda: L. VISSER, 1e Muntstraat 6, Zandberg.
Deventer: Dr. H. D. TJEENK WILLINK, Ceintuurbaan 292.
's-Gravenhage: J. C. BAUDOIN, Jacob Hopstraat 12.
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek.
Haarlem: H. P. DEINUM, Tuinwijklaan 12, Heemstede.
Leiden: Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46.
Nijmegen: W. M. HAYE, Slichtenhorststraat 13.
Rotterdam: W. C. SCHALKWIJK, Westersingel 16.
Utrecht: Mej. J. J. LAGERS, Mengelberglaan 48.

Van het Comité voor Indische lezingen:

Door het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen is uitgegeven een nieuwe naamlijst van personen, die zich bereid hebben verklaard tot het houden van voordrachten of lezingen over koloniale onderwerpen.

Deze lijsten zijn kosteloos verkrijgbaar bij den Secretaris van het Comité, de heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Zwolscheweg 65, Deventer.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

H. ter Burg, Laan 11 te Den Helder en J. C. J. Mastenbroek, Stationsstraat 28 te Borne (O.), beiden als onderwijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch Lager Onderwijs;

K. J. van der Meer, Leidschestraat 11 te Haa teneinde te worden werkzaam gesteld ten behoeve de electrificatie der Staatsspoorwegen.

A. A. Brouwer, Kleverlaan 135 te Haarlem; Meerwaldt, Alberdingk Thijmstraat te Utrecht; A. teltap, Overschiestraat 100a te Schiedam; P. Schröder, Jansveld 51 te Utrecht en B. A. F. Binckhorststraat 119 te 's-Gravenhage, allen als o wijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch Onderwijs.

MET VERLOF UIT INDIë AANGEKOMEN AMBTENAREN.

J. Langendam, onderwijzer 1e kl. O. E. L. O., Haa Kruisweg 47.
W. J. Slooff, onderwijzer 1e kl. O.E.L.O., Den Weimarstraat 408.
A. N. Binkhuijsen, hulpprediker bij de Protest. ge te, Den Haag, Zuidwal 40.
Mej. S. de Weerdt, commies bij de S.S. en Tr. Haag, Regentesselaan 90, 2e étage.
C. L. Dankmeijer, assistent-resident van Pontianak Haag, Frankenslag 386.
W. Reuter, leeraar bij de Prinses Juliana school te karta, Den Haag, Tasmanstraat 204.
Mej. A. Riter, commies bij de S.S. en Tr., Den Regentesselaan 90, 2e étage.
J. C. v. Gils, onderwijzer 1e kl., Nijmegen, Torenw
F. G. Luderus, controleur bij het B.B., Rotterdam mevr. Boshoven, Mathenesserdijk 30b.
E. L. de Kok, inspecteur van financiën 2e kl. op hoofdkantoor van den dienst der belastingen Haag, Lubeckstraat 5.
W. A. Mens, adjunct-controleur van de belastingen Haag, Poste restante.
P. H. M. Plasman, landmeter 3e kl. bij het kad Breda, Poste restante.
Mej. J. C. Hösel, onderwijzeres 3e kl. O. E. L. O., venhage, Poste restante.
Mej. S. de Quant, onderwijzeres 3e kl. O. E. L. O., venhage, Lijsterbesstraat 157.
C. Lorrier, onderwijzer 1e kl. O. E. L. O., 's-Grave Zoutmanstraat 53.
A. L. van den Berge, onderwijzer 1e kl. O. E. L 's-Gravenhage, Van Lumeystraat 47.
H. W. T. de Santy, controleur bij het B.B., 's-Gr hage, Sweelinckstraat 172.
A. F. Verhoeff, wnd. administrateur bij het Dep Financiën, 's-Gravenhage, Beeklaan 492.
H. W. A. Brender à Brandis, politie-opziener 1e 's-Gravenhage, Van Boetzelaerlaan 29.

Mutaties van 10 tot 17 Sept. 1924

Nieuwe leden.

Mej. A. Knappert, Juridisch Student, Leiden, straat 14. f 2.50.
P. Bergmeijer, oud-Lid v. d. Volksraad v. N.-I. drecht, Krispijnsche Weg 91. f 5.—.
B. R. van der Most, Commissaris v. Politie in Ned.-I. Delft, Oude Delft 165. f 5.—.

Afschrijven.

Mevrouw H. Oly—Rikkers, Amsterdam, van Baerle

Adresveranderingen.

E. Zeiler, Directeur Plantage „Zorgvliet", van: Hotel Zeiler terug naar: Suriname. f 5.—.
N. Makkes, Cand. Ind. Ambt., van: Leiden, 3 Oct straat 49 naar: Voorburg, Laan v. Rustenburg 10.
J. Swartjes, Gep. Luit.-Kolonel O.-I. L., van: Nice Hérold 38 naar: Den Haag, Snelliusstr. 57. f 5.—
Raden Soemarno, van: Rijswijk, Tulpstr. 18 naar Haag, Eschdoornstr. 64.
M. J. Doppenberg, oud-Directeur K.W. III S., Den van: Schelpkade 46 naar: van Merlenstr. 82.
Mej. L. H. M. Engelenburg, Den Haag, van: Prins ritslaan 12 naar: Vivienstraat 50.
H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, oud-Resident Haag, Tasmanstr. van: 204 naar: 212.
W. F. Dracht, Algemeen Ontvanger, van: Den Haag Blankenburgstr. 169 naar: Weltevreden, Dep Financiën.
Dr. Th. G. Th. Pigeaud, Ambt. voor Inl. Talen, van Haag, Emmastraat 55 naar: Weltevreden, Dep.
C. Winkler Prins Jr., Arts, van: Utrecht, Oud Ke 22bis naar: Amsterdam, Lomanstr. 92 b. f 5.—
J. J. Ph. Koppenol, Controleur B.B. van: Djombang Lamongan (res. Soerabaija).
F. van Gulick, Onderwijzer 1ste klasse, naar: Sem

Vereeniging „OOST en WEST”.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

UDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

NFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

EHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „Tehuis” biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

EHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

ESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma ARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

Nederlandsch-Indië en de handel.
Indische toestanden gezien door een inlander.
Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
Sarikat-Islam.
De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
De Europeesche vrouw in Indië.
De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

Over Bali en zijne bewoners.
Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.

No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd **Heulstraat 17** (Hoofdbestuur).

Aan de Leden van „Oost en West”

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad” is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

s DE UITGEEFSTER.